

Hogeschool van Amsterdam

DE WAARDE(N) VAN HET JONGERENWERK

Dr. Judith Metz

CREATING TOMORROW

De waarde(n) van het jongerenwerk

De waarde(n) van het jongerenwerk

Lectorale Rede

uitgesproken op dinsdag 8 oktober 2013

door

Judith Metz

lector Youth Spot* – Jongerenwerk in de Grote Stad
aan de Hogeschool van Amsterdam
Domein Maatschappij en Recht

* Youth Spot wordt mogelijk gemaakt door Combiwel, IJsterk, Streetcornerwork, Dock, ClickF1, Welsaen, ROC TOP, ROC van Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam.

Hogeschool van Amsterdam

HvA Publicaties is een imprint van Amsterdam University Press.
Deze uitgave is tot stand gekomen onder auspiciën van de Hogeschool van Amsterdam.

Omslagillustratie: foto en collage van Bert Zuiderveen.nl

Vormgeving omslag: Kok Korpershoek, Amsterdam
Opmaak binnenwerk: JAPES, Amsterdam

ISBN 978 90 5629 743 5
e-ISBN 978 90 4852 267 5 (pdf)
e-ISBN 978 90 4852 268 2 (ePub)

© Judith Metz / HvA Publicaties, Amsterdam 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Een negentienjarig meisje haalt op het hbo te weinig studiepunten omdat zij thuis voor haar broertjes en zusjes moet zorgen. Een ondernemende twaalfjarige jongen doet onder schooltijd kleine klusjes voor een oudere buurjongen met criminele antecedenten. Een tengere jongen met een zachte stem die houdt van mooie kleren wordt op straat uitgescholden voor homo. Een groepje zestienjarigen brengt hun tijd hangend door omdat ze het gevoel hebben dat het toch niet uitmaakt. Dit zijn dagelijkse situaties uit het leven van jongeren en hun opvoeders. Soms gaat het serieus mis en worden we opgeschrikt door incidenten. Bij Project X in Haren raken 51 mensen gewond en 12 bussen beschadigd en er sneuvelen auto's, fietsen, ruiten en straatmeubilair.¹ Amateurgrensrechter Richard Nieuwenhuizen overlijdt nadat hij bij een voetbalwedstrijd door jongens tegen zijn hoofd is geschopt. Een vijftienjarige scholiere springt voor de ogen van haar klasgenoten voor de trein.

Jongeren bevinden zich in de overgangsfase tussen kind-zijn en volwassenheid. Zij staan voor de opdracht zich los te maken van hun opvoeders en zich te ontwikkelen tot een volwaardig mens. Hiervoor is nodig dat jongeren zichzelf kunnen ontdekken in relatie tot de ander en de samenleving, qua zijn (wie ben ik), capaciteiten (wat kan ik), perspectief (wat wil ik) en moraliteit (hoe verhoud ik mij tot de ander). Hoewel het bereiken van de achttienjarige leeftijd vanzelf gebeurt, illustreren de aangehaalde voorbeelden dat volwassen worden een moeilijk proces is dat vaak gepaard gaat met problemen. De problemen variëren in ernst en lopen uiteen van uitzichtloosheid en passiviteit, isolement, slachtofferschap en overbelasting tot antisociaal en grensoverschrijdend gedrag.

Het jongerenwerk is een beroep dat zich bezighoudt met de begeleiding van jongeren bij het volwassen worden in de samenleving. Het is als basisvoorziening gepositioneerd in de vrije tijd, en primair bedoeld voor jongeren uit de lagere sociaaleconomische klasse en kwetsbare jongeren (Metz, 2011a). Vertrekpunt zijn het perspectief en de eigen behoeften van jongeren. Inzet is een volgende stap op weg naar volwassenheid. Door te werken vanuit de leefwereld en de gerichtheid op de brede, positieve ontwikkeling van jongeren onderscheidt het jongerenwerk zich van de jeugdzorg, die zich richt op het voorkomen en oplossen van specifieke problemen. Praktisch biedt het jongerenwerk aan jongeren een combinatie van plekken om te zijn en elkaar te ontmoeten, exploratieruimte, activiteiten op het terrein van *urban culture* en sport, de kans om dingen te leren, informatie en advies, prak-

tische hulp en individuele begeleiding. Jongerenwerkers houden zich bezig met contact maken, signaleren, motiveren, opvoeden, activeren en toeleiden. Hierbij werken zij samen met politie, scholen, jongerenloket, jeugdhulpverlening en ouders.

Hoewel het met veel jongeren in Nederland goed gaat (Currie et al., 2012), wordt het leven in de huidige samenleving complexer (Van Ewijk, 2010a). De Amerikaanse psycholoog Jeffrey Arnett beschrijft in *Emerging adulthood: the winding road from the late teens through the twenties* (2004) dat de adolescentiefase langer verloopt. Door de individualisering wordt de samenleving meer divers waardoor enerzijds meer mogelijkheden ontstaan, maar anderzijds vanzelfsprekendheden verdwijnen. Van jongeren vraagt dit zelfsturing, creativiteit en discipline (Dieleman, 2012; Waal, 2009). Tegelijkertijd groeit de normalisering van en de druk op jongeren via onderwijs, commercie, sociale media en straatcultuur. Dit vraagt van jongeren (school)prestaties, weerbaarheid en continue beschikbaarheid (Dieleman, 2012; Swierstra & Tonkens, 2008; Van Strijen, 2009). Bovendien is er een groeiende tweedeling, waardoor steeds meer jongeren behalve het volwassen worden in de samenleving ook een vorm van achterstand moeten overbruggen. Er is een toenemende inkomensongelijkheid en meer kinderen groeien op in armoede. Opleidingsniveau fungeert als het nieuwe klassenonderscheid. Een aanzienlijk aantal jongeren kan als gevolg van beperkingen (psychisch, fysiek, sociaal, cognitief) of hun taalvaardigheid in het Nederlands, de meerderheid niet bijhouden (Van Dalen, 2010; Heijnen, Michon, Nottelman, Wenneker, & Slot, 2013; Metz, 2011b).

Terwijl voor jongeren het opgroeien tot volwaardig mens-zijn moeilijker wordt, is er vanuit de samenleving minder spontane betrokkenheid en ondersteuning bij het volwassen worden van jongeren (Felling, Peters, & Scheepers, 2000). Ouders missen zowel emotionele als praktische steun bij hun dagelijkse opvoeden (Hoek 2008). Op straat, in winkelcentra en social media ontbreekt de vanzelfsprekende sociale controle die vandalisme, (te) ruw spel en pesten voorkomt (Blokland 2009; Houkes en Kok, 2009). In reactie starten bedrijven, overheden, culturele instellingen, sportverenigingen en zelforganisaties specifieke jongerenprojecten (Metz & Sonneveld, 2013). Deze aandacht voor het welbevinden van jongeren loopt vaak stuk op een overproductie van beleid, beperkte middelen, eenzijdige nadruk op (voorkomen van) problemen en een onderwaardering van de uitvoering (Giltay Veth, 2009; Kruiter, 2008; De Winter, 2001). Als gevolg van de heroriëntatie op de verzorgingsstaat, waar ik in deel III van mijn rede uitgebreid op inga, is het bovendien de vraag of er professionele ondersteuning bij het volwassen worden van jongeren in de toekomst beschikbaar zal zijn, en zo ja welke.

De meeste jongeren hebben bij het volwassen worden in de samenleving geen ondersteuning nodig van beroepskrachten. Zij realiseren hun dromen en lossen hun problemen op, zelf of samen met hun sociale netwerk. Een aanzienlijke en

bovendien groeiende groep jongeren heeft echter wel de hulp van professionals nodig. Dit omdat zij er alleen voor staan, de achterstand of problemen te groot zijn of hun netwerk niet in staat is om de benodigde ondersteuning te bieden. Ook komt het voor dat jongeren zich er niet van bewust zijn dat zij dromen danwel problemen hebben. Vraag is of het jongerenwerk een bijdrage kan leveren aan het volwassen worden van jongeren in de samenleving, op zo'n wijze dat de groeiende tweedeling wordt overbrugd en het jongerenwerk mede invulling geeft aan de heroriëntatie op de verzorgingsstaat.

Betoog

In deze rede zet ik uiteen welke bijdrage het professionele jongerenwerk nu en in de toekomst kan leveren aan het volwassen worden van jongeren in de samenleving. Daartoe zal ik uitwerken wat de inhoud en de professionaliteit van het jongerenwerk zijn in relatie tot de heroriëntatie op de verzorgingsstaat. Helderheid over de inhoud en professionaliteit zijn nodig om te kunnen achterhalen wat voor de toekomst de toegevoegde waarde is van het professionele jongerenwerk.

Mijn betoog bestaat uit drie delen. In deel I – Inhoud – ga ik op zoek naar de maatschappelijke opdracht (legitimatie), taakopvatting, doelen en doelgroep van het jongerenwerk. Hiermee wordt duidelijk voor zowel het jongerenwerk als voor zijn partners als onderwijs, politie en jeugdzorg en voor opdrachtgevers als lokale overheden, waarvoor een beroep kan worden gedaan op het jongerenwerk en waarvoor niet. In deel II – Professionaliteit – ga ik op zoek naar de eigen professionaliteit van het jongerenwerk. Begeleiden bij het volwassen worden in de samenleving is niet niks. Het jongerenwerk is een invloedrijke actor in het vormgeven van het leven van jongeren en van de (toekomstige) samenleving. Inzicht in de wortels en de kern van de beroepsuitoefening leert wat de eigen, professionele verantwoordelijkheid is van het jongerenwerk, in relatie tot andere pedagogische instituties en sociale voorzieningen enerzijds en informele netwerken en vrijwilligerswerk anderzijds. In deel III – Toegevoegde waarde – verken ik aan de hand van de heroriëntatie op de verzorgingsstaat wat in de toekomst de toegevoegde waarde is van het professionele jongerenwerk.

Youth Spot

Mijn Lectorale Rede bouwt voort op het werk van Youth Spot. Vijf jaar geleden is Youth Spot opgericht als onderzoeks- en praktijkcentrum voor jongerenwerk in Amsterdam. Uit onvrede over het uitblijven van een kwaliteitsverbetering na de aanbesteding van het jongerenwerk hebben de Amsterdamse jongerenwerkaanbieders en mbo- en hbo-opleidingen de handen ineengeslagen om gezamenlijk te

werken aan de professionalisering, praktijkontwikkeling en profilering van het jongerenwerk (Metz, 2012). Voor de realisatie van haar opdracht kiest Youth Spot voor kennisontwikkeling in de driehoek werkveld, onderwijs en wetenschap volgens de partnership-approach (Gilovich, 1993; Marsh & Fisher, 2005; Marsh, 2007). Een gebrek aan wetenschappelijk onderbouwde kennis is al jaren bekend als een belangrijk knelpunt in de professionalisering van het jongerenwerk (Metz, 2013a). Het partnerschap krijgt vorm in de financiering, in het bepalen van de onderzoeksagenda en in de uitvoering van de onderzoeksprojecten. De ambitie van Youth Spot is om alle projecten uit te voeren in gemengde teams van jongerenwerkers, docenten, onderzoekers en studenten, en af te sluiten met opbrengsten die bruikbaar zijn voor de driehoek van wetenschap, werkveld en opleidingen. De samenwerkende partijen zien het lectoraat- worden van Youth Spot als een belangrijke stap in de erkenning van het jongerenwerk als separaat beroep.

I Inhoud

In dit eerste deel van mijn rede ga ik op zoek naar duidelijkheid over waarvoor het jongerenwerk kan worden ingezet, en waarvoor niet. Hiervoor is helderheid nodig over de maatschappelijke opdracht, doelen, doelgroepen en werkwijzen van het jongerenwerk. Dit kan worden verkregen door terug te gaan naar de geschiedenis van het jongerenwerk, en op een rij te zetten hoe het vak is ontstaan en zich inhoudelijk heeft ontwikkeld (Metz, 2011a).²

Geschiedenis

Het jongerenwerk ontstaat aan het einde van de negentiende eeuw als door de opkomende industrialisering de Nederlandse samenleving voorgoed verandert. Werk en privé raken gescheiden van elkaar met als gevolg dat de kinderwereld van de volwassenwereld wordt gescheiden (Bakker, Noordman, & Rietveld-van Wingerden, 2010). Adolescentie wordt in een gelijknamige studie van de Amerikaanse psycholoog Granville Stanley Hall erkend als aparte levensfase waarbij ingrijpende veranderingen plaatsvinden (Hall, 1904). De klassieke pedagogische instituties school, kerk en gezin en de pas van kracht geworden kindwetten schieten tekort in het begeleiden van jongeren bij het volwassen worden in de samenleving. Jongeren raken vervreemd van de zuilen, hangen rond op straat en radicaliseren. Onafhankelijk van elkaar ontwikkelen de zuilen een gericht activiteitenaanbod voor jongeren dat uitgevoerd wordt door beroepskrachten. Het jongerenwerk bestaat.

In eerste instantie is het jongerenwerk geen succes. Het overgrote deel van de jongeren zit niet te wachten op de zedenpreken van volwassen jeugdwerkers. Het

eerste jongensclubhuis, De Arend, dat in 1921 door W.E. van Wijk in Rotterdam is opgericht, vormt een uitzondering. Van Wijk weet wel de doelgroep te bereiken door aansluiting te zoeken bij de belevingswereld van jongeren en geen voorwaarden te stellen aan deelname: alle jongeren met de juiste leeftijd zijn welkom (Oudenaarden, 1995). De eerste methodische vernieuwing in het jongerenwerk is een feit: aansluiten bij de leefwereld, begrijpen wat jongeren bezielt en daar werkvormen en omgangsvormen voor ontwikkelen.

Na de oorlog verslapt de grip van de zuilen op het jongerenwerk en neemt de rol van de overheid toe. Politici, bestuurders en wetenschappers zijn bezorgd over de verloederding van de 'massajeugd' die liever op een brommer gaat toeren of gaat sporten dan vermaak te zoeken bij het pedagogisch verantwoorde jongerenwerk (Te Poel, 1997). Om daar tegenwicht aan te bieden verdrievoudigen tussen 1952 en 1963 de uitgaven van de rijksoverheid aan 'jeugdvorming' (Haan & Duyvendak, 2002). Al het jongerenwerk gaat zich op dezelfde groepen richten, en kent een vergelijkbare vorm: een activiteitenaanbod in een eigen accommodatie waar jongeren aan hun eigen ontwikkeling werken in contact met de betaalde leiding en met elkaar (Hazekamp & Van der Zande, 1992).

In de jaren zestig verandert de waardering van jongeren. Voor het eerst wordt de maatschappelijke waarde van jong-zijn erkend. Jongeren zijn drager van maatschappelijke vernieuwing, zij groeien op in de nieuwe tijd en zijn daardoor beter toegerust voor de eisen die de toekomst aan mensen stelt. Een omkering van de pedagogische verhoudingen is het resultaat. Het jong-zijn en zelfontplooiing worden de nieuwe maatschappelijke idealen en het jongerenwerk gaat zich richten op middenklassenjongeren. Jongerencentra worden vrijplaatsen van een alternatieve jeugdcultuur. Zo ontstaat in Amsterdam Paradiso en in Utrecht Tivoli (Van Ewijk, 1974, 2010b). Daarnaast ontstaat in de jaren zestig het Straathoekwerk, een werkwijze waarmee jongerenwerkers op straat contact maken met jongeren die geen gebruik maken van de reguliere jeugdvoorzieningen terwijl de problemen waar ze mee te maken hebben daar wel reden toe geven (Kelderman, 2002; Schellekens, 1998). Nu zouden we ze overlastgevend jongeren en jongeren met meervoudige problematiek noemen.

In de jaren tachtig, negentig en tien leiden crises en hoogconjunctuur vertaald via overheidsbeleid tot drie volgende vernieuwingsronden binnen het professionele jongerenwerk. Het resulteert in de *bottom up*-ontwikkeling van nieuwe werkwijzen als Jongerenopbouwwerk, Ambulant Jongerenwerk, Meidenwerk, Talentontwikkeling en Individuele Begeleiding. Met het door Europese regelgeving mogelijk worden van aanbesteding wordt het professionele jongerenwerk aangeboden vanuit welzijnsorganisaties, jongerenwerkorganisaties, commerciële aanbieders, zelforganisaties en sociale ondernemers. Jongerenwerkers hebben daarmee vele gezichten en diverse rollen. Ze zoeken jongeren op, zijn meesters in het contact

leggen en proberen jongeren op het spoor van hun eigen mogelijkheden te krijgen (Metz, 2011a).

Jongerenwerk

De geschiedenis van het jongerenwerk maakt zichtbaar dat het kenmerkend is voor het jongerenwerk dat het werkt vanuit de behoeften en leefwereld van jongeren enerzijds en de volwassensamenleving anderzijds. Knelpunten met het volwassen worden bepalen de doelen, doelgroep en werkwijzen. Als een benodigde werkwijze niet voorhanden is, wordt zij *bottom up* door de praktijk ontwikkeld. Indien nodig doet het jongerenwerk aan belangenbehartiging van jongeren individueel of als groep. Met het oplossen van concrete vraagstukken geeft het mede vorm aan het leven van individuele jongeren en aan de samenleving van de toekomst. De legitimatie van het jongerenwerk is dat het 'jongeren begeleidt bij het volwassen worden in de samenleving' (Metz, 2011a, p. 90).

Het jongerenwerk zelf is gepositioneerd in het derde milieu omdat daar separate pedagogische regimes en ontwikkelingsmogelijkheden gelden. C.J. Gunning, zoon van de bekende hoogleraar pedagogiek en rector van het Amsterdams Lyceum, hanteerde in 1919 als eerste deze term. Naast gezin en school moest er een domein komen waarin jongeren een eigen wereld konden creëren, met een sterk idee van vrijheid en een groot appel op zelfstandigheid en eigen initiatief, zodat jongeren de gelegenheid zouden krijgen om al experimenterend te ontdekken wie zij zijn. Het heeft daarmee een eigenstandige positie naast thuis en school en werk. Vanuit het derde milieu maakt het jongerenwerk contact met de leefwereld van jongeren. Hierbij is de inzet dat het jongerenwerk jongeren zodanig begeleidt en ondersteunt, dat zij zich kunnen ontwikkelen tot volwaardig mens, in de gelegenheid worden gesteld zelfstandig een plek te verwerven in de volwassenwereld en hun innovatiekracht behouden blijft (Metz, 2011a).

Doelgroep van het jongerenwerk zijn primair jongeren in de leeftijd van tien tot drieëntwintig jaar met een lagere sociaaleconomische achtergrond. De behoefte aan ondersteuning is hierbij leidend. Aanvullend is er een specifiek aanbod voor meisjes en voor kwetsbare jongeren (Metz, 2011a). Ervaring wijst uit dat in gemengd jongerenwerk jongens met hun gedrag en stemgeluid zodanig domineren dat meisjes wegblijven (Gemmeke et al., 2011). In tegenstelling tot veel andere publieke voorzieningen als het onderwijs die jongeren met beperkingen of onaanpast gedrag doorverwijzen, richt het jongerenwerk zich nadrukkelijk ook op deze kwetsbare jongeren (Metz, 2011a).

Gedurende zijn intussen 140-jarige bestaan kent het jongerenwerk zes algemene doelen die terugkeren. Het is afhankelijk van de tijdgeest, de maatschappelijke vraagstukken en de leefomstandigheden van de jongeren, welke van deze zes doe-

len de boventoon voeren en hoe de specifieke doelen invulling krijgen (Metz, 2011a).

De zes doelen van het jongerenwerk

1. Het eerste doel van het jongerenwerk is binding aan de samenleving (Metz, 2011a). Jongerenwerk is ontstaan toen de kinderwereld en volwassensamenleving van elkaar gescheiden raakten en de volwassensamenleving het contact met haar toekomstige generaties dreigde te verliezen. Problemen met binding zijn van alle tijden. Hedendaagse voorbeelden zijn sociaal isolement, onaangepast gedrag, voortijdig schoolverlaten, jeugdwerkloosheid en radicalisering (Schuyt, 1995; 2006).
2. Met het besef dat jong-zijn een aparte levensfase is, komt tevens het inzicht dat jongeren de kans moeten krijgen om datgene te leren wat nodig is om later als volwassene goed te kunnen functioneren in de samenleving. Vorming is dan ook het tweede doel van het jongerenwerk. De invulling van vorming varieert in de 140-jarige geschiedenis: verheffen, (zelf)ontplooiing, gedwongen leren in tijden van jeugdwerkloosheid, en talentontwikkeling (Metz, 2011a).
3. Ontspanning is een belangrijke behoefte van jongeren en daarmee het derde doel van het jongerenwerk (Metz, 2011a). Als thuis door krappe behuizing of onprettige sfeer ontspanning niet mogelijk is, en middelen voor commerciële ontspanning ontbreken, biedt het jongerenwerk een alternatief.
4. Ontmoeting van andere jongeren is belangrijk voor het losmaken van ouders en het zelfstandig een plek verwerven in de samenleving en als tegenwicht voor sociaal isolement (Metz, 2011a).
5. Met de individualisering in de jaren zestig wordt van mensen verwacht dat zij verantwoordelijkheid kunnen dragen voor het eigen leven, ook als er problemen zijn (Dieleman, 2012; Van Ewijk, 2010a). Voor veel jongeren (en volwassenen overigens) is deze zelfregie geen vanzelfsprekendheid. Daarom is verantwoordelijkheid een vijfde doel van het jongerenwerk (Metz, 2011).
6. Overlast en het rondhangen van jongeren op straat is sinds het ontstaan (eind negentiende eeuw) een belangrijke aanleiding voor de inzet van jongerenwerk. Door jongeren een alternatief te bieden voor de straat en hen bewust te maken van de impact van hun gedrag, levert het jongerenwerk een bijdrage aan het voorkomen en verminderen van overlast, het zesde doel van het jongerenwerk (Metz, 2011a).

Resultaat

Wat leren de legitimatie, doelgroep en doelen ons nu over waarvoor er een beroep op het jongerenwerk kan worden gedaan, en waarvoor niet? Drie opmerkingen.

Ten eerste: het jongerenwerk is goed in het bereiken van jongeren, ook als ze voor andere voorzieningen moeilijk bereikbaar zijn of dreigen uit (te) vallen. Dit komt omdat het jongerenwerk jongeren opzoekt in hun leefomgeving (outreaching werkt) (Koops, Metz, & Sonneveld, 2013; Schellekens, 1998) en werkt vanuit de leefwereld en het eigen perspectief van jongeren (Metz, 2011a; Veenbaas, Noorda, & Ambaum, 2011). Omdat het jongerenwerk zich richt op jongeren tot 23 jaar (terwijl de grens voor jeugdzorg en diverse regelingen ligt bij 18 jaar) is jongerenwerk bij uitstek geschikt voor de ondersteuning aan jongeren die tussen wal en schip vallen omdat zij niet meer in aanmerking komen voor ondersteuning vanuit de jeugdinfrastructuur maar emotioneel en praktisch nog geen aansluiting vinden bij de volwassenvoorzieningen (Rijkschroeff, 2010; Steketee, Vandenbroecke, & Rijkschroeff, 2009; Van Oostrom-Van der Meijden, Van der Aa, & Metz, 2011).

Ten tweede: vanuit het contact met jongeren werkt het jongerenwerk primair ontwikkelingsgericht en preventief. Het is de ontwikkelingsgerichtheid van het jongerenwerk, bekend onder de noemer Talentontwikkeling, die jongeren de kracht en motivatie geeft om ook als er problemen zijn serieus met zichzelf en hun omgeving aan de slag te gaan (Kooijmans, Abdallah, & Raven, 2013). Concreet draagt het jongerenwerk bij aan de ontwikkeling van jongeren en het vergroten van de maatschappelijke participatie. Onderzoek naar De Inloop en het Ambulant Jongerenwerk wijst bijvoorbeeld uit dat respectievelijk 29% en 45% van de jongeren via het jongerenwerk sociale vaardigheden leert (Koops, et al., 2013; Metz & Sonneveld, 2012), 15% een toekomstperspectief vindt (Metz & Sonneveld, 2012), 20% zelfinzicht opdoet en 25% ontdekt wat zij leuk vinden (Koops et al., 2013).³ Van de jongeren die in contact zijn met Ambulant Jongerenwerk wordt 60% toegeleid naar maatschappelijke voorzieningen, waarvan 50% naar school, 25% naar vrije tijd, 10% naar werk en 3% naar hulpverlening (Koops et al., 2013). Daarnaast werkt het jongerenwerk aan het versterken van de eigen kracht van jongeren. Bewustzijn van sterke eigenschappen, grip hebben op het eigen leven en beschikken over een positief sociaal netwerk dragen bij aan het versterken van de zelfredzaamheid en het voorkomen van problemen. Naast het volgen van een passende opleiding (en het creëren van de omstandigheden om dat te kunnen doen) gaat het bij jongens om weerbaarheid tegen de verleidingen van de criminaliteit (Kooijmans et al., 2013), bij meisjes om het bewaken van de eigen grenzen in contact met jongens en/of zorgtaken (De Boer & Metz, 2012). Ook draagt het jongerenwerk bij aan het voorkomen van problemen. Onderzoek naar Ambulant Jongerenwerk wijst

bijvoorbeeld uit dat 87% van de jongeren hulp krijgt indien nodig (Koops et al., 2013), bij De Inloop is dat 68% (Metz & Sonneveld, 2012). De geboden ondersteuning bestaat uit het bieden van een luisterend oor (60%), informatie en advies (74%) en dingen regelen (28%) (Koops et al., 2013). Het beroep op Individuele Begeleiding vanuit het jongerenwerk groeit (Metz & Sonneveld, 2013). Ten slotte draagt het jongerenwerk bij aan het voorkomen en verminderen van overlast, door jongeren een alternatief te bieden en hen bewust te maken van de impact van hun gedrag (Koops et al., 2013; Metz & Sonneveld, 2012; Metz & Sonneveld, 2013).

Ten derde: Wat kan het jongerenwerk niet? Het oplossen van voortijdig schoolverlaten, jeugdwerkloosheid, jeugdcriminaliteit en meervoudige problematiek. Hoewel alle jongerenwerkers individuele succesverhalen kennen en enkele specifieke projecten die zich met succes richten op een selectieve groep jongeren het tegendeel bewijzen, is niet aangetoond dat het jongerenwerk permanent een oplossing vormt voor dergelijke structurele problemen (Koops et al., 2013; Metz & Sonneveld, 2013). Jammer genoeg ontbreken deze oplossingen elders ook. Er is een uitzondering: daar waar jongeren wegens meervoudige problematiek en/of hun leeftijd tussen wal en schip vallen, bewijst jongerenwerk zich al 140 jaar lang als laatste vangnet. Dit vanwege het werken vanuit de leefwereld, en de afwijkende leeftijdsgrenzen, laagdrempeligheid, flexibiliteit, ongehoorzaamheid en het persoonlijk commitment aan jongeren (Bernstein, 1964; Hazekamp, 1976; Kelderman & Jezek, 2010; Metz, 2011a).

II Professionaliteit

In deel II van deze Lectorale Rede ga ik op zoek naar de eigen professionaliteit en bijbehorende verantwoordelijkheid van het jongerenwerk. Het jongerenwerk heeft een grote invloed op het leven van individuele jongeren en via de jongeren op het functioneren van de samenleving als geheel. Dit maakt het noodzakelijk om de professionaliteit goed te positioneren zodat wordt voorkomen dat het jongerenwerk een speelbal wordt van maatschappelijke krachten of particuliere overtuigingen, zoals politieke kleur, religie of cliëntelisme (Coussée, 2009). Duidelijkheid over de eigen professionaliteit geeft bovendien antwoord op de vraag hoe het professionele jongerenwerk zich verhoudt ten opzichte van vrijwilligers, informele netwerken en zelforganisaties enerzijds en de pedagogische en sociale infrastructuur anderzijds.

Voor het achterhalen van wat kenmerkend is voor de eigen professionaliteit van het jongerenwerk maak ik een theoretische uitstap naar het zich ontwikkelende denken over de aard van (sociale) beroepen. In de sociologie is er aandacht voor het fenomeen arbeidsdeling en de rol die beroepen (professies) spelen in moderne,

westerse samenlevingen. Een beknopte bespreking van die inzichten levert ingrediënten op voor het model van de eigen professionaliteit van het jongerenwerk.

Twee polen

Specifiek het denken over de professionaliteit van sociale beroepen beweegt zich tussen twee polen: doelrationaliteit en morele verantwoordelijkheid. Zowel in de theorievorming als in de uitvoeringspraktijk is doelrationaliteit dominant. De onderstroom waarin aandacht wordt gevraagd voor de morele verantwoordelijkheid van sociale beroepen is voor de kwaliteit en maatschappelijke opdracht van het jongerenwerk minstens zo belangrijk. Doelrationaliteit houdt in, het zo doelmatig en doeltreffend mogelijk realiseren van beoogde doelen. Doelmatig verwijst dan naar efficiëntie (zo laag mogelijke kosten) en doeltreffend verwijst naar de effectiviteit (gebaseerd op wetenschappelijke kennis over causaliteit) (Van Houten, 2008). Morele verantwoordelijkheid verwijst naar de eigen positie en rol van het beroep voor het algemene belang van een samenleving en voor het persoonlijke belang van cliënten, inclusief het steeds opnieuw maken van de afweging wát het goede is (en wat het kwade), en waaróm dat het goede (respectievelijk het kwade) is (Kunneman, 2012). Ik zal nu beide polen uitwerken, en verbind dat met de voortschrijdende professionalisering van het jongerenwerk.

De dominantie van doelrationaliteit is het gevolg van het in moderne, westerse samenlevingen ontstaan van arbeidsdeling die voortkomt uit wetenschappelijke inzichten (Van Houten, 2008). Een studie uit de jaren dertig van de vorige eeuw naar kenmerken van klassieke beroepen als arts, rechter en advocaat, staat ook nu nog model voor professionaliteit: de geslotenheid van de beroepsgroep door middel van registratie van de beroepsbeoefenaren en het afleggen van een beroeps-eed; toezicht op de kwaliteit van de beroepsuitoefening inclusief schorsingsrecht; beschikbaarheid van gespecialiseerde kennis en technieken op academisch niveau en training (Carr-Saunders & Wilson, 1933). Het jongerenwerk kan – net als de andere sociaalagogische beroepen overigens – niet voldoen aan de voorwaarden voor een klassieke professie zoals geformuleerd door Carr-Saunders & Wilson (1933) en bekrachtigd door Parsons (1968) en Abbott (1988). Het jongerenwerk heeft pas sinds vijf jaar een beroepsvereniging (BV Jong geheten), een landelijke gedragscode is in ontwikkeling en een registratie van jongerenwerkers ontbreekt. Er bestaat geen specifieke hogere beroepsopleiding jongerenwerk⁴ en ook het wetenschappelijk onderzoek is nog in ontwikkeling (Metz, 2011a).

Als in de jaren tachtig het New Public Management (NPM) zijn intrede doet als sturingsprincipe bij de overheid, komt in het doelrationele denken over professionaliteit meer de nadruk te liggen op controle, kostenbeheersing en uitkomsten (Noordegraaf, 2007). Alle sociaalagogische beroepen, inclusief het jongerenwerk,

krijgen te maken met *accountability*, de introductie van *evidence based practice* (EBP) en protocollering (Metz, 2011b; Metz, 2013a).⁵ Het jongerenwerk worstelt met deze eenzijdige aandacht voor doelrationaliteit. Inhoudelijk, omdat het jongerenwerk gereduceerd wordt tot het zo transparant en effectief mogelijk begeleiden van individuele leerprocessen van jongeren, en zowel de maatschappelijke opdracht als de pedagogische en sociale context buiten beeld verdwijnt (Verschelden, Coussée, Van de Walle, & Williamson, 2009; Coussée, Verschelden, Van de Walle, Medlinska, & Williamson, 2010). Praktisch, omdat het denken over interventies als een reeks van causaal geschakelde variabelen – een randvoorwaarde voor het experimenteel effectonderzoek en *accountability* – geen recht doet aan het geïmpliceerde, contextgebonden en relationele karakter van de uitvoeringspraktijk van het jongerenwerk (Duyvendak, Knijn, & Kremer, 2006; Van Houten, 2008; Verschelden et al., 2009; Steyaert, Van den Biggelaar, & Peels, 2010).⁶ Youth Spot wordt in 2008 opgericht en gaat met de *partnership approach* (zie de inleiding van deze rede) experimenteren met verschillende vormen van wetenschappelijke methodiekontwikkeling (Metz, 2012). In 2011 zien de eerste monitoringsinstrumenten voor het meten van resultaten in het jongerenwerk het levenslicht: Jongerenwijzer, Jongeren in Beeld en Jongeren in Kaart (Metz & Sonneveld, 2013).

Wat ontbreekt in de doelrationele benadering van professionaliteit, is aandacht voor de morele verantwoordelijkheid van professies. Eind negentiende eeuw is Durkheim een van de eerste sociologen die daarvoor aandacht vraagt (Duyvendak et al., 2006; Van Ewijk & Kunneman, n.d.). Hij betoogt dat professionals vergeleken met burgers, ambtenaren en technici een andere morele positie hebben: professionals dienen het algemene belang en hebben daarmee een morele voorbeeldfunctie. Ook spelen zij een rol in het versterken van de sociale cohesie door samen met collega's kringen te vormen waarin zij hun expertise en ethiek delen en uitdragen (Durkheim, 1957). Het werk van Durkheim vindt weinig weerklank en krijgt slechts in relatieve stilte navolging (Dewey, 1910; Polanyi, 1966; Schön, 1983; Sennet, 2008). Dit verandert in 2001 met het verschijnen van Freidson's *Professionalism: the third logic* en Flyvbjerg's pleidooi voor Aristoteles' *phronesis*, beide geschreven in reactie op de eenzijdige dominantie van doelrationele professionaliteit. Freidson komt tot de conclusie dat het intellectuele kapitaal dat de kwaliteit van het werk van de professional garandeert, een discretionaire ruimte voor professioneel handelen vereist die wordt bedreigd door efficiency, standaardisatie en protocollering van de logica's van de markt en van de bureaucratie (Freidson, 2001). Flyvbjerg stelt dat het wetenschappelijke model van de natuurwetenschappen (doelrationeel) niet geschikt is voor het begrijpen van menselijke interacties. Universele waarheden (*episteme*) en technische kennis (*techne*) geven onvoldoende houvast voor het handelen bij sociale problemen in specifieke omstandigheden. Daarvoor is *phronesis* nodig, het bewustzijn van specifieke waarden en belangen die ten grondslag

liggen aan menselijke verhoudingen en het beoordelingsvermogen om op basis daarvan in de dagelijkse praktijk de goede beslissingen te kunnen nemen (Flyvbjerg, 2001). Onder de noemer normatieve professionaliteit ontstaat in Nederland vanaf halverwege de jaren negentig aandacht voor de morele verantwoordelijkheid van sociale beroepen (Baart, 1999; Van Ewijk & Kunneman, n.d.; Van Houten & Kunneman, 1993; Metz, 2005).

Met het begeleiden van het volwassen worden van jongeren heeft het jongerenwerk bij uitstek een pedagogische en dus morele opdracht. Internationaal wordt de aandacht voor de eigenstandige morele verantwoordelijkheid van het beroep opgepakt. Zowel in de Verenigde Staten (Walker & Walker, 2012) als in Groot-Brittannië (Ord, 2012) dient het door Flyvbjerg (2001) onder de aandacht gebrachte *phronesis* als inspiratiebron. Sercombe (2010) daarentegen borduurt voort op het werk van Koehn (1994), die betoogt dat het hart van de professie gevormd wordt door het commitment van de professional aan zijn of haar opdracht. Dit commitment is in de kern een morele verplichting (Koehn, 1994). De klassieke kenmerken van een beroep, zoals een gedragscode, beroepsvereniging, opleiding en expertise, zijn randvoorwaarden om op een goede manier invulling te kunnen geven aan die morele verantwoordelijkheid (Sercombe, 2010). In Nederland is hier tot nu toe nauwelijks aandacht voor.

Vervolgens is het de vraag hoe die morele verantwoordelijkheid zich verhoudt tot de doelrationele kenmerken van professionaliteit. Flyvbjerg (2001) stelt al dat *phronesis* de kern vormt, al is het om de *techne* en *episteme* toe te passen in specifieke situaties. In 2012 werkt Banks dit idee verder uit voor het sociaal werk in het algemeen. De relatie tussen de sociale professional en de cliënt vormt de basis, zonder relatie is er geen sociaal werk. Tegelijkertijd merkt Banks op dat een persoonlijke relatie risicovol is omdat persoonlijke sympathieën of voorkeuren de overhand nemen. Dan is het de professionele expertise (ambachtelijkheid en kennis) die het verschil maakt tussen professioneel sociaal werk en bijvoorbeeld liefdadigheid of vrijwilligerswerk. Om deze twee met elkaar in balans te brengen is een sterke beroepsethiek nodig, gecombineerd met het vermogen tot normatief redeneren: 'This requires a capacity and disposition for good judgement based in professional wisdom and a process of practical reasoning or "ethics work" to find the right balance between closeness and distance, passion and rationality, empathic relationships and measurable social outcomes. It also requires a space for the exercise of professional wisdom' (Banks, 2012).

Professionaliteit van het jongerenwerk

Wat leert dit nu over de professionaliteit van het jongerenwerk? Op basis van het zich ontwikkelende denken over sociale beroepen kom ik tot het volgende model van de professionaliteit van het jongerenwerk:

Figuur 1 toont het model van de professionaliteit van het jongerenwerk. De kernwaarden in het midden geven richting aan de uitoefening van het beroep. Daaromheen zijn de randvoorwaarden gegroepeerd die zorgen voor een kwalitatief goede beroepsuitoefening.

De centrale waarden vormen de kern van de beroepsuitoefening en gelden zowel voor de jongerenwerkers individueel als voor het jongerenwerk als beroep. Deze expliciete normatieve positionering is van belang omdat het jongerenwerk van grote invloed is op het leven van (groepen) jongeren en de samenleving als geheel. Omdat het jongerenwerk ingezet wordt in wisselende situaties en contexten, moet zowel voor de algemene inzet als op handelningsniveau steeds opnieuw de afweging gemaakt worden wat te doen. De kernwaarden van het jongerenwerk geven richting aan deze afwegingen. Tevens biedt het een ankerpunt voor de dialoog met maatschappelijke krachten en/of persoonlijke overtuigingen. Wellicht overbodig: de kernwaarden die het uitgangspunt vormen voor de beroepsuitoefening staan in deze dialoog niet ter discussie. Voordat ik hier de kernwaarden van jongerenwerk uitwerk, behandel ik eerst de vijf randvoorwaarden.

De vijf randvoorwaarden zorgen voor een goede kwaliteit van de beroepsuitoefening. De eerste randvoorwaarde is het persoonlijk commitment aan jongeren, omdat jongeren (en hun leefwereld) het vertrekpunt vormen voor het professionele handelen van het jongerenwerk (zie ook deel I van deze rede). Vervolgens is normatief reflecteren nodig. Normatief reflecteren verwijst naar het morele bewustzijn en

oordelingsvermogen dat nodig is om in contact met jongeren en hun omgeving in de dagelijkse praktijk, in lijn met de kernwaarden, beslissingen te kunnen nemen over de uitvoering van het beroep. Daarna zijn ambachtelijkheid en kennis nodig voor een kwalitatief goede uitvoering van het besluit. Ambachtelijkheid verwijst naar het zodanig praktisch beheersen van het vak dat professionals al doende kunnen inspelen op het onvoorziene, en het soms weerbarstige materiaal waarmee de professional wordt geconfronteerd (Gradener, 2013; Sennet, 2008). Kennis is de belangrijkste verdienste van doelrationaliteit: de mogelijkheid om via wetenschappelijk onderzoek beter te weten wat wel en niet werkt. Van jongerenwerkers wordt verwacht dat zij op de hoogte zijn van de laatste inzichten en deze toepassen in de uitvoering van hun werk. Het legitimeren verwijst ten slotte naar het afleggen van verantwoording over de inzet van het jongerenwerk. Dit vindt plaats op drie niveaus: 1) in contact met jongeren, als tegenwicht voor de machtspositie van professionals ten opzichte van cliënten (Illich, 1977; Tonkens, Hoijtink, & Gulikers, 2013) en als onderdeel van de pedagogische opdracht om jongeren (mede-)eigenaar te maken van het proces van volwassen worden (Metz & Sonneveld, 2013); 2) in gesprek met collega's (als vorm van kwaliteitsbewaking en gezamenlijk leren over de werking van diverse methoden) en 3) ten opzichte van financiers (transparantie van de besteding van publieke middelen).

Kernwaarden

Wat zijn dan de kernwaarden van het jongerenwerk die het hart vormen van de professionaliteit en richting geven aan de dagelijkse beroepsuitoefening? De internationale dialoog over de kernwaarden van het jongerenwerk komt voorzichtig op gang (Banks, 2004, 2012; Van Ewijk, 2009; Verschelden et al., 2009; Walker & Walker, 2012). Met deze rede zet ik in Nederland de eigenstandige, morele verantwoordelijkheid van het jongerenwerk op de agenda. Kijkend naar de urgentie en legitimiteit van het jongerenwerk kom ik tot drie kernwaarden: jongerenwerk is *ontwikkelingsgericht*, draagt bij aan *sociale rechtvaardigheid* en beweegt zich heen en weer *tussen emancipatie en disciplineren*. Hieronder licht ik de kernwaarden toe.

1) Ontwikkelingsgericht

Ontwikkelingsgericht zijn is een kernwaarde van het jongerenwerk, omdat het jongerenwerk zich bezighoudt met jongeren die zich ontwikkelen naar volwassenheid (Metz, 2011a; Coussée et al., 2010). Ik definieer ontwikkelingsgericht als de aandacht voor de – brede, positieve en langdurige – ontwikkeling van jongeren. Hierbij gaat het voor mij over de persoonlijke, sociale en maatschappelijke ontwikkeling tot volwaardig mens-zijn, die bestaat uit een combinatie van identiteitsvorming

met emotionele en morele ontwikkeling, het leren van levensvaardigheden en sociale en maatschappelijke participatie (Bradford, 2012; Dieleman, 2012; Veugelers, Derriks, De Kat, & Leenders, 2007; De Waal, 2009). Dit kan bijdragen aan burgerschapsvorming, preventie of curatie, maar dat is niet de primaire focus. Bij burgerschapsvorming, preventie en curatie heeft de ontwikkeling een specifiek en vooropgelegd doel, terwijl het er bij ontwikkelingsgericht werken om gaat dat jongeren zelf richting geven aan het proces van volwassen worden. Bij de persoonlijke ontwikkeling naar zelfstandigheid gaat het tegenwoordig over het verkrijgen van *agency* (Beck, 1992; Dieleman, 2012; Lash, 1999): van hedendaagse volwassenen wordt verwacht dat ze zelfstandig keuzen kunnen maken, kansen kunnen aangrijpen en verantwoordelijkheid kunnen nemen voor het eigen functioneren in relatie tot de ander en de samenleving als geheel.

Ontwikkelingsgericht zijn is altijd een belangrijke waarde van het jongerenwerk geweest. Met het besef dat jong-zijn een aparte levensfase is, komt tevens het inzicht dat de jongeren de kans moeten krijgen om datgene te leren wat nodig is om als volwassene later goed te kunnen functioneren. Rond de start van de twintigste eeuw is het verheffen van de arbeidersjeugd een belangrijk ideaal. In tijden van jeugdwerkloosheid heeft het de vorm van gedwongen leren. Als in de jaren zestig en zeventig de maatschappelijke verhoudingen veranderen en het individu centraal komt te staan, gaat het jongerenwerk zich richten op zelfontplooiing. Onder noemers als Talentontwikkeling en Positief Jeugdbeleid krijgt rond de millenniumwisseling de persoonlijke ontwikkeling van kinderen en jongeren opnieuw een impuls (Metz, 2013b).

De noodzaak van ontwikkelingsgericht werken in het jongerenwerk groeit. Door de individualisering verdwijnen zowel de vaste ontwikkelpaden voor het volwassen worden als de spontane en vanzelfsprekende steun daarbij. Door snelle ontwikkelingen in de samenleving wordt van toekomstige generaties bovendien verwacht dat zij zich levenslang blijven ontplooien (Houtepen, 2009). Wat betekent dit praktisch voor het jongerenwerk? Het jongerenwerk werkt altijd primair ontwikkelingsgericht, ook als specifieke problemen de aanleiding voor het inzetten van jongerenwerk zijn. Idealiter helpt het jongerenwerk jongeren om zich bewust te worden van hun ontwikkelingsproces.

2) Sociale rechtvaardigheid

Sociale rechtvaardigheid vormt de tweede kernwaarde van het jongerenwerk, omdat het jongerenwerk zich richt op die (groepen) jongeren die de meeste behoefte hebben aan ondersteuning bij het volwassen worden in de samenleving. Als kernwaarde bestaat sociale rechtvaardigheid uit drie zaken: (1) het streven naar gelijkheid van uitkomsten in tegenstelling tot gelijkheid van kansen; (2) het streven naar een eerlijke verdeling van sociale voorzieningen, hulpbronnen en macht op een

manier die in overeenstemming is met behoeften; (3) de erkenning van diversiteit en verschil (in termen van gender, etniciteit, beperkingen en seksualiteit) (Banks, 2011). Het uitgangspunt voor sociale rechtvaardigheid bestaat uit een combinatie van zelfbeschikking, sociale verantwoordelijkheid en mensenrechten (Van Ewijk, 2009, 2010b).

Sociale rechtvaardigheid als waarde van het jongerenwerk komt voort uit de zoektocht naar nieuwe vormen van solidariteit die passen in de moderniteit. Waar solidariteit eerder een persoonlijke plicht betrof, groeit het met het toenemende bewustzijn van interdependenties en staatsvorming tot een breder gedragen sociaal bewustzijn. Dit sociaal bewustzijn is samengesteld uit een combinatie van het begrip van sociale gevolgen op lange termijn en de bereidheid om bij te dragen aan tekorten en tegenslagen die anderen betreffen, ook wanneer het onbekende anderen betreft (Swaan, 1988, p. 258). Materieel kristalliseert deze ontwikkeling zich uit in westerse verzorgingsstaten, uitgebreide sociale zekerheidstelsels en diverse vormen van professionele sociaalagogische dienst- en hulpverlening. Het jongerenwerk is een uiting van solidariteit van de samenleving met jongeren als categorie. Niet als liefdadigheid, maar als welbegrepen eigen belang: menswaardigheid en een investering in het voortbestaan van de samenleving.

De komende jaren zal op twee manieren het beroep op sociale rechtvaardigheid als waarde van het jongerenwerk toenemen. Ten eerste omdat jongeren voor het proces van volwassen worden meer op zichzelf zijn aangewezen en voor de nodige exploratieruimte (leeromgeving), rolmodellen en ondersteuning vaker een beroep moeten doen op het professionele jongerenwerk. Ten tweede omdat de tweedeling in de samenleving groeit, en meer jongeren bij het volwassen worden in de samenleving een vorm van achterstand moeten overbruggen.

Voor het jongerenwerk heeft dit drie gevolgen. Ten eerste de doelgroep-keuze. Hoewel het jongerenwerk een voorziening is voor alle jongeren, zullen jongeren in achterstand en jongeren met beperkingen meer aandacht vragen. Het tweede gevolg is dat om tegenwicht te bieden aan de groeiende tweedeling het jongerenwerk actief zal moeten werken aan het creëren van draagvlak voor verschil (inclusie) en een expliciete agenda zal moeten voeren tegen uitsluiting zoals racisme, seksisme, homofobie en islamofobie. Ten derde zal het jongerenwerk moeten zoeken naar manieren om de groeiende tweedeling te overbruggen. Naast het investeren in diversiteit vraagt dit van het jongerenwerk dat het ook aandacht heeft voor het veranderen van sociale structuren (en beleid) voor zover deze leiden tot ongelijkheid, onderdrukking en uitsluiting.

3) Tussen emancipatie en disciplineren

Omdat het jongerenwerk gericht is op het begeleiden van jongeren bij het volwassen worden in de samenleving, is de combinatie van emancipatie en disciplineren

een derde belangrijke waarde. De combinatie geeft richting aan de pedagogische opdracht voor het jongerenwerk: enerzijds jongeren te leren om mee te doen met en invloed te hebben op de samenleving, en anderzijds de samenleving te leren om zich open te stellen voor de aanwezigheid en de inbreng van jongeren (participatie als wederzijds proces) (Du Bois-Reymond, Te Poel, & Ravesloot, 1998; De Winter, 2000, 2007; Lorenz, 2009; Verschelden et al., 2009). Het jongeren leren meedoen met en invloed hebben op heeft zowel een aspect van zelfontwikkeling als een aspect van aanpassing in zich. Bij zelfontwikkeling gaat het erom jongeren te helpen om hun talenten te ontdekken, te ontwikkelen en uit te vinden hoe zij die willen en kunnen inzetten in allerlei samenlevingsverbanden. Bij aanpassing gaat het erover dat jongeren zich bewust worden van de sociale codes en normen, en zich de vaardigheden eigen maken om daaraan te kunnen voldoen. Deze spanning tussen individu en samenleving komt ook terug in het openstellen van de samenleving voor het ontwikkelingsproces van jongeren. Hierbij is het belangrijk dat er enerzijds ruimte gemaakt wordt voor de leefwereld van jongeren – inclusief jeugdcultuur – en anderzijds daarbij aangesloten wordt zodat jongeren de overgang naar volgende ontwikkelingsstadia tot en met de volwassenheid kunnen maken (Van Oenen, Metz, Van Hoorik, Bakker, & Hilverdink, 2011, p. 24; Lorenz, 2009; Coussée et al., 2010).

Aandacht voor de combinatie van emancipatie met disciplineren komt voort uit de legitimatie van het jongerenwerk, het begeleiden van jongeren bij volwassen worden in de samenleving met als inzet dat jongeren op kunnen groeien tot volwaardige volwassenen, inclusief de bijbehorende sociale en maatschappelijke rollen. Belangrijk hierbij is dat de innovatiekracht van jongeren behouden blijft. Doordat jongeren opgroeien in de huidige tijd, zijn zij beter dan oudere generaties toegerust voor hedendaagse vragen en omgangsvormen en daarmee dragers van maatschappelijke vernieuwing. Emancipatie staat dan voor het ontwikkelen van het volwaardig mens-zijn inclusief het behoud van het innovatieve potentieel van jongeren. Disciplineren gaat over het zich eigen maken van en het zich voegen naar een van de sociaal wenselijke, niet corrupte, en niet uitsluitende leefstijlen die binnen de samenleving bestaan. De kernwaarden zijn leidend bij het invulling geven aan deze expliciet vormende taak. Gevaar van eenzijdige aandacht voor emancipatie (in de betekenis van alleen werken in de leefwereld) is dat jongeren het contact met de bredere samenleving verliezen en in uiterste situaties uitgangsbasis worden van gewelddadige subculturen als gangs of neonazisme. Omgekeerd leidt een eenzijdige focus op disciplineren (in de betekenis van systeemwereld) tot het ondermijnen van een democratische samenleving (Verschelden et al., 2009; Veugeler, 2011; De Winter, 2011).

Overigens is het disciplinerende aspect omstreden. Tegenstanders hebben de opvatting dat jongeren via opvoeders, commercie, onderwijs, media, vroegsignalering

en leeftijdsgenoten al voldoende object zijn van normalisering. Voorstanders merken op dat de sterke gerichtheid op zelfsturing en individuele vrijheid voor sommige jongeren een (te) groot beroep doet op zelfinzicht, sociale vaardigheden, inlevingsvermogen, lerend vermogen en zelfdiscipline. De pedagogische opdracht van het jongerenwerk is opnieuw op de agenda komen te staan toen zichtbaar werd dat uitval en normoverschrijdend gedrag voortkomen uit het feit dat jongeren onvoldoende leren wat wel of niet kan en wat wel of niet belangrijk is, en daardoor moeite hebben om in de samenleving een plaats te veroveren of erkenning te verkrijgen (Hermanns, 2007; WRR, 2003).

Concreet betekent dit voor het jongerenwerk dat het een belangrijke pedagogische opdracht heeft, met als taak om zowel te werken aan de zelfstandigheid en het zelfvertrouwen van jongeren, als hun de sociale en morele codes en vaardigheden te leren die nodig zijn om zich op een positieve manier te kunnen verhouden tot de ander en de samenleving als geheel.

Positionering

Wat leert het inzicht in de eigen professionaliteit van het jongerenwerk nu over de verantwoordelijkheid en positionering van het jongerenwerk als beroep? Opnieuw drie opmerkingen.

Ten eerste, het jongerenwerk heeft een eigenstandige verantwoordelijkheid ten opzichte van jongeren en de samenleving als geheel. Dit betekent dat het jongerenwerk in gesprek met opdrachtgevers, andere professionals, mensen uit de omgeving van jongeren en jongeren zelf, moet bepalen wat het doet en hoe het dat aanpakt. Dat betekent dat het jongerenwerk een eigenstandige verantwoordelijkheid heeft voor de vormgeving en uitoefening van zijn professie, en niet de organisaties, cliënten of beleidsmakers/politici (zie ook Noordegraaf & Steijn, 2013). De kernwaarden van het jongerenwerk zijn hiervoor richtinggevend, en niet de wensen van een lokale bestuurder, noch de levensdroom van een jongere. De vijf randvoorwaarden zorgen gezamenlijk voor een kwalitatief goede beroepsuitoefening.

Ten tweede, het zijn de drie kernwaarden gecombineerd met de vijf randvoorwaarden van professionaliteit die het professionele jongerenwerk voorzien van pedagogische kwaliteit, inclusie, democratische opvoeding en zekerheid die niet van vrijwilligers, informele netwerken en zelforganisaties kunnen worden verwacht. Kenmerkend voor vrijwillige inzet is dat deze zelf bepaalt wie mogen meedoen, onder welke voorwaarden en vanuit welk perspectief. De kracht hiervan is dat vrijwilligers beter zijn dan beroepskrachten in het aangaan van betekenisvolle relaties. Keerzijde is dat het leidt tot willekeur, amateurisme en ongewenst paternalisme (Metz, Meijs, Roza, Van Baren, & Hoogervorst, 2012).

Ten derde, het professionele jongerenwerk is een aparte loot aan de stam van de pedagogische, sociale en vrijetijdsinstituten. Het onderscheidt zich omdat het gepositioneerd is in het derde domein, werkt vanuit de leefwereld van jongeren, en een ontwikkelingsgerichte oriëntatie heeft. Met de positionering in het derde domein onderscheidt het jongerenwerk zich van de pedagogische regimes van het eerste domein (ouders/opvoeders) en het tweede domein (onderwijs). Hoewel opvoeders en onderwijs ook een brede, vormende verantwoordelijkheid hebben ten opzichte van de jongeren, is het de vrijwillige deelname die resulteert in een ander type leeromgeving, die jongeren de ruimte biedt om zich los te maken van hun opvoeders en een eigen plek te verwerven in de samenleving. Specifiek voor het tweede domein zijn de leerplicht en de gerichtheid op het halen van een startkwalificatie die bij te veel jongeren tot uitval en frustraties leiden. Het jongerenwerk biedt deze jongeren dan een alternatieve leeromgeving, biedt jongeren begeleiding om uitval te voorkomen, legt indien nodig contact met school en leidt hen terug naar school. Vervolgens is het werken vanuit de leefwereld van jongeren gecombineerd met de oriëntatie op het ontwikkelen tot volwaardig mens-zijn die een contrast vormt met de probleemgerichte oriëntatie van de sociale voorzieningen zoals Jeugdzorg, Raad voor de Kinderbescherming, maatschappelijk werk, schuldhulpverlening, GGZ en verslavingszorg, die bovendien nogal eens worden ingeschakeld omdat anderen een probleem ervaren met het functioneren van de jongeren. Ten slotte is het ook de gerichtheid op het volwassen worden in de samenleving die het jongerenwerk onderscheidt van de andere vrijetijdsvoorzieningen. Het verschil met de centra voor kunstzinnige vorming, bioscopen, theaters, skatebanen, winkelcentra en sportverenigingen is, dat daar primair de nadruk ligt op ontspanning en ontmoeting of het ontwikkelen van specifieke vaardigheden.

III Toegevoegde waarde

De toekomst van het professionele jongerenwerk in de huidige vorm is onzeker. Reden is de heroriëntatie op de verzorgingsstaat, waarvoor een nieuwe afweging zal worden gemaakt over welke taken beroepsmatig moeten worden ingevuld en wat (beter) vrijwillig kan worden gedaan (Metz et al., 2012). Vanuit de invoering van de Wet passend onderwijs, de transitie van de Jeugdzorg en de AWBZ, en het debat over de toekomst van het sociaal werk, is het bovendien de vraag in hoeverre het jongerenwerk als zelfstandig beroep bestaansrecht heeft (Van Ewijk, 2010a; Metz, Bos, & Van der Heijden, 2012; Metz, 2013b; Scholte, Sprinkhuizen, & Zuithof, 2012). Om de toegevoegde waarde van het professionele jongerenwerk te achterhalen zal ik aan de hand van de heroriëntatie op de verzorgingsstaat uitwerken welke bijdrage het jongerenwerk in de toekomst kan leveren aan het

volwassen worden van jongeren als deel van de samenleving, en welke vragen resteren.

Heroriëntatie verzorgingsstaat

De heroriëntatie op de verzorgingsstaat begint al in de jaren zeventig van de vorige eeuw. De oliecrisis maakt duidelijk dat de verzorgingsstaat kostbaar is. Versnippering van het hulpaanbod heeft tot gevolg dat het welzijnswerk voor cliënten minder toegankelijk wordt (Hortulanus, Liem, & Sprinkhuizen, 1997; Hueting, 1989). Uit onderzoek blijkt dat uitgebreide socialezekerheidsstelsels onbedoeld burgers en samenleving minder zelfredzaam maken (Adriaansens & Zijdeveld, 1981; Doorn & Schuyt, 1978). In reactie onderneemt de rijksoverheid diverse pogingen om de verantwoordelijkheden tussen overheid-samenleving-burgers anders te verdelen en te werken aan samenhang in de sociale infrastructuur (Metz, 2009, 2011b). Een voorlopig sluitstuk van deze inmiddels bijna veertig jaar durende herstructurering is het van kracht worden van de Wet maatschappelijke ondersteuning in 2007 gecombineerd met de aanstaande transitie van AWBZ en Jeugdzorg en de invoering van de Wet passend onderwijs. Inzet is dat mensen meer zelf gaan doen en onderling gaan oplossen, zodat er minder gebruik gemaakt gaat worden van de relatief dure, professionele en gespecialiseerde zorg. Concreet gaat de komende jaren veranderen:

1. Mensen met beperkingen moeten (meer) gebruik gaan maken van collectieve welzijnsvoorzieningen.
2. Eigen kracht van mensen vormt het uitgangspunt.
3. Waar mogelijk wordt gebruikgemaakt van de inzet van informele netwerken en van vrijwilligers.
4. Integraal werken vanuit de verschillende sociale, pedagogische, en vrijetijdsvoorzieningen.

Toekomst

Of het professionele jongerenwerk ook in de toekomst bestaansrecht heeft, is afhankelijk van zijn toegevoegde waarde voor de heroriëntatie van de verzorgingsstaat. Ik kom tot zes punten waarop het jongerenwerk waarde toevoegt.

1) Aandacht voor jongeren met beperkingen

Jongeren met beperkingen behoren tot de doelgroep van het jongerenwerk. In praktijk weten jongeren met psychosociale problemen, LVB en ontluikende psychiatrische problematiek de weg naar het jongerenwerk goed te vinden. Regelmatig speelt het jongerenwerk een rol in de bewustwording bij jongeren en hun omge-

ving dat er sprake is van een beperking, en dus van de noodzaak van ondersteuning, gespecialiseerde hulp of aangepast onderwijs. Grote afwezigen zijn jongeren met fysieke beperkingen (Hartland, 2011).

Vraag is nog wel hoe vorm te geven aan inclusie. Op dit moment benadert het jongerenwerk iedere jongere als een individu met een ontwikkelingsperspectief, waarvoor mogelijk een extra stimulans, uitdaging of begeleiding nodig is. Als jongeren aanvullende ondersteuning of hulp nodig hebben, blijkt dat vanzelf uit hun functioneren binnen het jongerenwerk of via signalen van informele en formele samenwerkingspartners. Het gevolg van deze benaderingswijze is wel dat voor jongerenwerkers en opdrachtgevers niet zichtbaar is in welke mate het professionele jongerenwerk de jongeren met beperkingen werkelijk bereikt. Expliciete aandacht voor mogelijke beperkingen staat haaks op de collectieve, ontwikkelingsgerichte en inclusieve benadering (Bolsenbroek & Van Houten, 2010; Hartland, 2011). Vlaams onderzoek heeft uitgewezen dat expliciete aandacht voor de aanwezigheid en behoeften van jongeren met beperkingen leidt tot het problematiseren van hun gedrag en het doorleiden van jongeren met beperkingen naar gespecialiseerde voorzieningen, met als gevolg een lagere participatie van jongeren met beperkingen in het jongerenwerk (Coussée, 2006).

Een tweede ontwikkelpunt is het werken met diversiteit. In het jongerenwerk hebben groepen nu een betrekkelijk homogene samenstelling: vooral jongens uit de eigen buurt met een vergelijkbare etnische achtergrond. Jongeren geven zelf aan via het jongerenwerk meer in contact te willen komen met jongeren met andere achtergronden en met meisjes (Koops et al., 2013; Metz & Sonneveld, 2012). Om te voorkomen dat het professionele jongerenwerk op termijn een collectieve voorziening voor jongeren met beperkingen wordt, zal het professionele jongerenwerk manieren moeten ontwikkelen om de diversiteit te versterken en productief te maken. Het is echter een sociologisch verschijnsel dat mensen bij voorkeur omgaan met mensen die op hen lijken (Granovetter, 1973; Putnam, 2000). Werken met divers samengestelde groepen vraagt actieve sturing op en bemiddeling in die diversiteit (Metz, 2007). Met name in talentprojecten en meidenwerk bestaan er *best practices*. Zaak is nu te achterhalen wat daarvan de succes- en faalfactoren zijn, en deze verder uit te bouwen.

2) Ontdekken en gebruiken eigen kracht

Om jongeren werkelijk aan te kunnen spreken op de eigen kracht, is het noodzakelijk dat jongeren weten waaruit hun krachten en talenten bestaan en wat hun kwetsbaarheden zijn. Zonder zelfkennis en gevoel voor de ander lopen jongeren, net als ieder ander overigens, het risico zichzelf en de ander van de wal in de sloot te helpen (zie ook Metz, 2013b). Het jongeren uitnodigen om hun eigen kracht te ontdekken en deze productief te maken is altijd de kern van het jongerenwerk

geweest. Met het realiseren van de doelen binding aan de samenleving, vorming, ontmoeting en verantwoordelijkheid draagt het jongerenwerk daaraan bij. Dit ontwikkelingsgerichte werken is vooral van belang voor die jongeren, die bij het volwassen worden in de samenleving een vorm van achterstand moeten overbruggen. Zij hebben te maken met vooroordelen en discriminatie, missen een positieve leeromgeving of staan voor de extra opdracht om met hun eigen beperkingen om te leren gaan. Wel kan het jongerenwerk meer systematisch werken aan het versterken en aanspreken van de eigen kracht van jongeren. Hiernaar lopen enkele onderzoeken.

3) Samenwerking met informele netwerken en vrijwilligers

Het jongerenwerk werkt al veel samen met informele netwerken rond jongeren. Het heeft contact met broertjes en zusjes, ooms en tantes, lokale ondernemers, zelforganisaties, kerken en organisatoren van vrijetijdsactiviteiten voor jongeren in de buurt. Vanuit een gemeenschappelijke betrokkenheid bij individuele jongeren worden signalen gedeeld en wordt verkend hoe kansen voor jongeren kunnen worden vergroot. Concreet kan het gaan om het melden van probleemgedrag, het inschakelen van emotionele danwel professionele steun en het vinden van vrijetijdsbesteding of een stageplaats (De Boer & Metz, 2012; Koops et al., 2013; Metz & Sonneveld, 2012).

De samenwerking met vrijwilligers is in ontwikkeling. Sinds 2012 groeit de betrokkenheid van vrijwilligers, bijvoorbeeld voor huiswerkbegeleiding, maatjesprojecten en als inhoudelijk expert bij de uitvoering van vrijetijdsactiviteiten als muziek en sport. Een systematische verkenning is nodig van de wijze waarop vrijwilligerswerk en professioneel jongerenwerk elkaar kunnen versterken. Een te onderzoeken mogelijkheid is het inzetten van vrijwilligerswerk als aanvullende leeromgeving voor jongeren. Voorbeelden hiervan zijn internationaal *service-learning* en *youth leadership programs* en nationaal de maatschappelijke stages (Metz, Hoogervorst, Meijs, Van Baren, & Roza, 2013). Onderzoek doet vermoeden dat vrijwilligers beter lijken te zijn in het aangaan van betekenisvolle relaties met jongeren dan beroepskrachten (Jarett, Sullivan, & Watkins, 2005).

Ook is het nodig dat het jongerenwerk zich schoolt in de samenwerking, professionele begeleiding en ondersteuning van vrijwilligers. Op een paar punten verschilt vrijwilligerswerk fundamenteel van betaald werk. Het onbetaalde en in essentie vrijwillige karakter van de keuze om vrijwilligerswerk te gaan en blijven doen, heeft als consequentie dat vrijwilligers een andere relatie hebben tot hun 'georganiseerde verband' en de doelstelling of de nabijheid van de doelgroep. 'Vrijwilliger zijn' is geen functieomschrijving, maar vrijwilligerswerk gaat gepaard met een specifieke beloningsstructuur waar organisaties anders mee moeten omgaan (Cnaan, Handy, & Wadsworth, 1996). Een veel voorkomende misvatting is dat vrijwilligers-

werk spontaan gebeurt en gratis is. Kennis hierover is beschikbaar onder de noemer vrijwilligersmanagement.⁷

4) Integraal werken

Het jongerenwerk is goed in het bereiken van jongeren, het bieden van vrijetijdsbesteding, het toeleiden naar de diverse voorzieningen van de formele sociale en pedagogische infrastructuur, de belangenbehartiging van jongeren, en signalering. Dit is het gevolg van de positionering in het derde domein, het werken vanuit de leefwereld van jongeren, de kennis van de sociale kaart en het grote netwerk (zie ook Alders, 2013; Sonneveld, 2011). Daarentegen is de positionering van het professionele jongerenwerk in de sociale en pedagogische infrastructuur voor verbetering vatbaar. In de met Operatie Jong (2003-2006) ingezette herstructurering van de jeugdinfrastructuur, die onder andere leidde tot de invoering van de Centra voor Jeugd & Gezin (Van Eijck, 2007), is het jongerenwerk niet als separate partner onderscheiden (Metz, 2011a). Onderwijs, veiligheid en welzijn zijn ondergebracht in gescheiden beleidsterreinen (Metz, 2011b). Het gevolg is dat het jongerenwerk op dit moment geen duidelijke positie heeft in de jeugdinfrastructuur en dreigt te worden vergeten in de aanstaande transitie van de jeugdzorg. Ook is het geen vaste netwerkpartner van Bureau Leerplicht. Daarentegen is het jongerenwerk vaak wel betrokken bij het Jongerenloket en in de veiligheidsketen (netwerk 12+).

5) Vangnet

Voor drie groepen jongeren biedt het jongerenwerk de broodnodige, professionele begeleiding bij het volwassen worden:

- Jongeren die ondersteuning nodig hebben, maar een netwerk ontbreekt of is niet in de gelegenheid om de benodigde steun te geven.
- Jongeren tussen 18 en 23 jaar, die te oud zijn voor de jeugdinfrastructuur en geen aansluiting vinden bij de voorzieningen voor volwassenen.
- Jongeren met meervoudige problematiek die elders tussen wal en schip vallen.

Op dit moment krijgt de vangnetfunctie vooral gestalte via de Individuele Begeleiding van jongeren, die al dan niet gefinancierd een enorme vlucht neemt (Metz & Sonneveld, 2013).

Een ontwikkelpunt voor de toekomst is om te verkennen op welke manier deze vangnetfunctie meer collectief kan worden vormgegeven. De groei van Individuele Begeleiding staat namelijk haaks op de inzet van de heroriëntatie van de verzorgingsstaat, waarin ondersteuning bij voorkeur geboden wordt vanuit de eigen omgeving danwel via collectieve voorzieningen. Ook bestaat het risico dat het zicht op de maatschappelijke oorzaken en de rol van de leefomgeving buiten beeld verdwijnt als niet tevens geprobeerd wordt structurele oorzaken weg te nemen of een

dragende leefomgeving te creëren (Hommel & Gradener, 2012; Metz, Bos, et al., 2012; Metz, 2013b).

6) *Innovatiekracht*

Door meebewegen met maatschappelijke ontwikkelingen en trends in de leefwereld van jongeren en voor te sorteren op de toekomst geeft het jongerenwerk mede vorm aan maatschappelijke vernieuwing. Hierboven heb ik beschreven op welke manieren het jongerenwerk concreet gestalte geeft aan het mede vormgeven aan de heroriëntatie op de verzorgingsstaat. Daar waar relevante kennis of werkvormen ontbreken, gaat jongerenwerk samen met partners aan de slag met *bottom up* kennis- en methodiekontwikkeling. Op lange termijn betekent dit dat het jongerenwerk als vliegwiel functioneert voor de beoogde maatschappelijke vernieuwing. De innovatiekracht van het jongerenwerk wordt gedeeltelijk verklaard uit de doelgroep. Doordat het jongerenwerk jongeren begeleidt bij het volwassen worden als deel van de samenleving, geeft het via de vorming van de toekomstige generatie mede vorm aan de invulling van het toekomstige samenleven. Een tweede verklaring voor de innovatiekracht van het jongerenwerk is de traditie om bij nieuwe vragen *bottom up* nieuwe kennis en werkwijzen te ontwikkelen.

IV Lectoraat

Als lectoraat Jongerenwerk in de Grote Stad gaat Youth Spot zich de komende jaren inzetten voor een professioneel, grootstedelijk jongerenwerk waarin waardegericht werken de kern vormt van professionaliteit. Dit is nodig om met de heroriëntatie van de verzorgingsstaat en de groeiende tweedeling in de samenleving ook in de toekomst jongeren de kans te geven op een bestaan als volwaardig mens. Vanzelfsprekend kan het jongerenwerk dit niet alleen, het zal dat doen in partnerschap met informele netwerken, vrijwilligers en zelforganisaties, met andere pedagogische, sociale en vrijetijdsinstituties, met de markt, fondsen en overheden. In deze rede heb ik al veel laten zien van wat Youth Spot doet. Ik eindig daarom met een beknopte, thematische onderzoekagenda:

- *Werken met diversiteit* (inclusief jongerenwerk). In deel III van deze rede heb ik uitgelegd dat het jongerenwerk een taak heeft in het overbruggen van de groeiende tweedeling en het voorkomen dat er homogene groepen ontstaan in een heterogene stad. Vraag is wel hoe het jongerenwerk kan bijdragen aan de ontmoeting en binding van jongeren met diverse achtergronden.
- *Vrijwilligerswerk en jongeren(werk)*. Het jongerenwerk kan meer samenwerken met vrijwilligerswerk dan nu het geval is. In plaats van dit door te voeren als een platte bezuinigingsmaatregel, is het beter om te verkennen hoe het

- professionele jongerenwerk en het vrijwilligerswerk elkaar kunnen versterken in de ondersteuning van jongeren bij het volwassen worden. Hiervoor is het nodig dat het jongerenwerk een visie ontwikkelt over de samenwerking met vrijwilligerswerk, inclusief het professioneel faciliteren van het vrijwilligerswerk.
- *Werken met de omgeving*. Systeemecoloog Bronfenbrenner (1979; 1989) vestigt al in de jaren tachtig de aandacht op de rol van de omgeving in de ontwikkeling van jongeren en wordt hierin recent bevestigd door Micha de Winter en de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. Sindsdien is er veel onderzoek gedaan naar beschermende factoren en risicofactoren. Over de (on)mogelijkheden van de fysieke en sociale grootstedelijke omgeving als positieve leeromgeving voor jongeren is aanzienlijk minder bekend. Vragen voor de toekomst zijn welke mogelijkheden de sociale en fysieke grootstedelijke omgeving bieden als leeromgeving voor jongeren, hoe het jongerenwerk het werken met de omgeving het beste kan vormgeven en wat dat vraagt aan professionaliteit van de werker.
  - *Pedagogische kracht van media zoals sport, ICT, muziek en dans*. Populariteit van talentontwikkeling en verandering van de leefwereld van de jeugd door onder andere het gebruik van nieuwe media zet de betekenis en werking van media hoog op de agenda. Welke rol spelen media in de identiteitsontwikkeling van jongeren, het leren van burgerschapsvaardigheden, het opbouwen van een sociaal netwerk en maatschappelijke participatie? En is daarin verschil tussen de typen media, zoals sport en spel versus *urban culture* of hout bewerken? Deze vragen zijn in andere disciplines al onderwerp van onderzoek. Aan het jongerenwerk de taak om daarbij aansluiting te zoeken.
  - *Youth Organizing*. De heroriëntatie van de verzorgingsstaat vraagt van mensen dat zij in de toekomst meer zelf samen met hun sociale omgeving gaan vormgeven. Met name van jongeren met beperkingen en jongeren in achterstand is dit veel gevraagd, omdat zij in de huidige maatschappelijke verhoudingen niet gewend zijn om verantwoordelijkheid te dragen voor hun omgeving en omdat positieve rolmodellen ontbreken. Inzet is om werkwijzen te ontwikkelen die deze jongeren leren om initiatief te nemen en te organiseren.

Afsluiting

Aan het einde gekomen van deze rede, wil ik enkele woorden van dank uitspreken. Als eerste dank ik het College van Bestuur van deze hogeschool voor het in mij gestelde vertrouwen en voor het instellen van het lectoraat Youth Spot, Jongerenwerk in de Grote Stad. Ook wil ik de directies van het domein Maatschappij en Recht en de welzijnsorganisatie Combiwel bedanken, in het bijzonder domeinvoor-

zitter Willem Baumfalk, clustermanager Social Work Elke van der Heijden en directeur-bestuurder Hans Zuiver. Zij hebben de weg bereid voor het eerste lectoraat jongerenwerk in Nederland. Als Youth Spotters van het eerste uur wil ik noemen Marcel Spierts, Johan Andree en Nico de Boer.

Youth Spot is een partnerschap van werkveldorganisaties en opleidingen. Ik dank het inspirerende gezelschap van jongerenwerkers, studenten, teamleiders, docenten, managers en directeuren van de welzijnsorganisaties Combiwel, IJsterk, Streetcornerwork, Dock, Click F1 en Welsaen en de sociaalagogische opleidingen ROC TOP, ROC van Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam voor hun betrokkenheid, inzet en commitment aan jongeren en het jongerenwerk. Het is veel gevraagd om behalve te investeren in de toekomst van jongeren, ook het voortouw te nemen in de ontwikkeling van het vakgebied. Zonder jullie zou Youth Spot niet bestaan.

Kennis ontwikkelen in partnerschap met een levendige praktijk is hard werken. Gelukkig kan ik dit delen met het Youth Spot-team bestaande uit Jolanda Sonneveld, Marco Bijl, Noor de Boer, Kamiel Koops, Sebastian Abdallah, Timon Raven, nog eventjes Henk Pennings en sinds kort Said Awad. Zonder jullie kritische geest, creativiteit en humor zou Youth Spot minder succesvol en vooral ook minder leuk zijn. Jolanda, ik noem jou hier apart omdat je hands-on mentaliteit, organisatietaalent en vermogen om productieve verbindingen te leggen tussen onderzoek-opleidingen-werkveld Youth Spot een stevige basis geeft.

Sinds de verhuizing twee jaar geleden naar 'de derde' is Youth Spot geleidelijk ingegroeid in het cluster social work en met het lectoraat-woorden is zij meer deel uit gaan maken van de Hogeschool. Voor het eerst heb ik een organisatie gevonden waarin ik mij 100% thuis voel. Ik verheug mij op het verder uitbouwen van onze samenwerking, met collega-lectoraten, met de opleidingen Cultureel Maatschappelijke Vorming, Toegepaste Psychologie, Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening en de Master Social Work, en rond de *urban*-thema's.

Het jongerenwerk in Amsterdam staat niet op zichzelf. In de ontwikkeling van het vakgebied werkt Youth Spot samen met de gemeente Amsterdam en belangorganisaties, werkveldpartners, opleidingen, kennisinstituten, universiteiten, bedrijven en platforms op het terrein van jongerenwerk, welzijnswerk, (sociale) pedagogiek en vrijwilligerswerk in binnen- en buitenland. Jullie wil ik bedanken voor je collegialiteit, het delen van kennis en het denken in mogelijkheden. Ik kijk uit naar een vervolg rondom de in de rede genoemde thema's.

Als mens invulling geven aan het lectorschap was niet mogelijk geweest zonder de mensen die mij hebben gevormd als persoon en onderzoeker, mij onvoorwaardelijk steunen en mij laten voelen dat leven meer is dan werken. Ik dank daarvoor het gezin waarin ik ben opgegroeid voor het leren om mijzelf te zijn, mijn docenten

vrouwenstudies van de Radboud Universiteit voor het leren om positie kiezen te combineren met het bedrijven van wetenschap, mijn promotoren van de Universiteit voor Humanistiek om praktijk en theorie met elkaar te verbinden en de LAK-groep om dit als mens te integreren. Mensen die mij persoonlijk nabij staan weten dat ik (te) hard werk, maar liever mijn tijd doorbreng met andere zaken. Dankjewel dat jullie er zijn en mee-leven. Een laatste woord voor Joost, mijn levenspartner. Toen wij elkaar een kwart eeuw geleden leerden kennen hadden wij geen van beiden verwacht dat onze levens zo met elkaar verweven zouden raken. Zonder jou had ik dit niet gekund.

Noten

1. Project X verwijst naar de rel die ontstond nadat de uitnodiging voor een privéfeestje ter gelegenheid van de zestiende verjaardag van een meisje uit het Groningse Haren via social media werd verspreid en er duizenden jongeren naar Haren kwamen.
2. In mijn boek *Kleine stappen, grote overwinningen* heb ik de geschiedenis van het jongerenwerk als beroep gereconstrueerd door middel van literatuuronderzoek. Onderstaande beschrijving is grotendeels op dat boek gebaseerd.
3. Er is (nog) niet onderzocht wat de resultaten zijn van meer vormingsgerichte jongerenwerkactiviteiten (Talentontwikkeling).
4. Wel bestaan er binnen het hbo specialisaties jongerenwerk. Zo kent de Hogeschool van Amsterdam de minor Jongerenwerk in de Grote Stad.
5. EBP ontstaat vanuit Evidence Based *Medicine* (EBM), dat in de jaren zeventig is ontwikkeld als manier om wetenschappelijke kennis sneller en beter over te dragen aan de medische uitvoeringspraktijk (Haynes e.a. 1996). Aanvankelijk geldt alleen kennis, gebaseerd op RCT-onderzoek (Burgers e.a. 2004). Naar aanleiding van de groeiende kritiek op EBM vanwege de ondergeschikte rol van professional en cliënt komt David Sackett, een Britse epidemioloog en een van de grondleggers van EBM, met een bijgestelde definitie: (...) *the integration of the best research evidence with our clinical expertise and our patient's unique values and circumstances* (Sackett e.a. 1997: 1). Nieuw in deze definitie is de aandacht voor de wisselwerking tussen wetenschappelijke kennis enerzijds en de kennis van professionals en de patiënt anderzijds (Rensen e.a. 2009). In de verdere ontwikkeling van het denken over EBM wordt vastgehouden aan de drieslag: onderzoek – professionele deskundigheid – voorkeuren patiënt. In de praktijk wordt binnen EBM nog altijd de voorkeur gegeven aan één type onderzoek: het experimentele effectonderzoek, waaraan de hoogste bewijskracht wordt toegekend (Scholten e.a. 2004). Het duurt tot het begin van de 21ste eeuw voordat de principes van EBM hun intrede doen in het sociaal werk. De term EBM verandert van Evidence Based *Medicine* in Evidence Based *Practice* (EBP) (Davies e.a. 2000; Garretsen e.a. 2003). Ook binnen EBP wordt in de praktijk – in tegenstelling tot de definitie – de meeste waarde gehecht aan het experimentele effectonderzoek (Rensen e.a. 2009). Het is deze praktijk die maakt dat er binnen het sociaal werk veel weerstand bestaat tegen EBP.
6. In het jongerenwerk zijn interventies samengesteld uit een uitgebreid handelingsrepertoire waarbij de professional keuzes maakt in relatie tot de ontwikkeling en leefwereld van de cliënt(en), omstandigheden van het moment, langetermijndoelen en de persoonlijkheid van de werker (Desair, 2008; Kremer & Verplancke, 2004; Spierts, 2005). Het gevolg is dat het praktisch niet mogelijk is om de invloed van externe factoren te reduceren of te uniformeren.
7. In januari 2014 verschijnt bij SWP de bundel *Volunteering and Youth. Essential readings on volunteering and volunteer management* die een hedendaags overzicht geeft van de internationale stand van zaken op het terrein van vrijwilligerswerk en vrijwilligersmanagement, specifiek voor de jeugdsector.

Literatuur

*Ik dank Vincent de Waal, Eltje Bos, Hans Malschaert, Harry Kunneman, Saskia van Oenen, Leonieke Boendermaker, Wilfred Diekmann, Marc Hoijtink, Mike de Kreek, Sebastian Abdallah, Jolanda Sonneveld, Kamiel Koops, Noor de Boer en Timon Raven voor hun commentaar op eerdere versie(s) van deze tekst.

- Abbot, A. (1988). *The system of professions*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Adriaansens, H.P.M., & Zijdeveld, A.C. (1981). *Vrijwillig initiatief en de verzorgingsstaat. Cultuursociologische analyse van een beleidsprobleem*. Deventer: Van Loghum Slaterus.
- Alders, D. (2013). *De onmisbare schakel. Een zoektocht naar de mogelijke bijdragen van jongerenwerkers aan het CJG waarin zij participeren*. Hogeschool van Amsterdam.
- Baart, A. (1999). Wat heet professioneel? Naar een sterke opvatting van professionaliteit. *Praktische Humanistiek*, 8(3), 113-123.
- Bakker, N., Noordman, J., & Rietveld-van Wingerden, M. (2010). *Vijf eeuwen opvoeden in Nederland. Idee en praktijk 1500-2000*. Assen: Van Gorcum.
- Banks, S. (2004). *Ethics, accountability and the social professions*. Basingstoke: Palgrave, Macmillan.
- Banks, S. (2011). Ethics in an age of austerity: social work and the evolving new public management. *Journal of Social Intervention*, 20(2), 5-23.
- Banks, S. (2012). Negotiating personal engagement and professional accountability: professional wisdom and ethics work. *European Journal of Social Work*, 1-18.
- Beck, U. (1992). *Risk society. Towards a new modernity*. London: Sage.
- Bernstein, S. (1964). *Youth on the streets. Work with alienated youth groups*. New York: Association Press.
- Blokland T. (2009). Het belang van publieke familiariteit in de openbare ruimte. *Beleid en Maatschappij*, jaargang 36, 3.
- Boer, N. de, & Metz, J.W. (2012). *Meiden, wat kan je ermee? Methodische principes van het seksespecifieke werken met meisjes*. Amsterdam.
- Bolsenbroek, A., & Houten, D.J. van (2010). *Werken aan een inclusieve samenleving. Goede Praktijken*. Utrecht: Nelissen.
- Bradford, S. (2012). *Sociology of youth & youth work practice*. Hampshire: Palgrave, Macmillan.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1989). Ecological systems theory. In: R. Vasta (Ed.) *Annals of child development: Six theories of child development-Revised formulations and current issues*. London: JAI Press.
- Burgers, J.S., N. Boluyt & W.J.J. Assendelft (2004). 'Methoden van richtlijnontwikkeling' in: J.J.E. Everdingen e.a. eds. *Evidence-based richtlijnontwikkeling: een leidraad voor de praktijk*. Houten: Bohn, Stafleu Van Loghum (18-35).
- Carr-Saunders, A.M., & Wilson, P.M. (1933). *The professions*. London: Oxford University Press.

- Cnaan, R.A., Handy, F., & Wadsworth, M. (1996). Defining who is a volunteer: conceptual and empirical considerations. *Non profit and voluntary sector quarterly*, 25(364).
- Coussée, F. (2006). Jeugdwerk als sociaalpedagogische interventie. Pleidooi voor een ver-ruim-(en)de jeugdwerkdefinitie. *Journal of Social Intervention*, (3), 28-36.
- Coussée, F. (2009). The relevance of youth work's history. In G. Verschelden, F. Coussée, T. van de Walle, & H. Williamson (Eds.), *The history of youth work in Europe. Relevance for today's youth work policy* (pp. 7-12). Strasbourg: Council of Europe publishing.
- Coussée, F., Verschelden, G., Walle, T. van de, Medlinska, M., & Williamson, H. (2010). The history of European youth work and its relevance for youth policy today – conclusions. In F. Coussée, G. Verschelden, T. van de Walle, M. Medlinska, & H. Williamson (Eds.), *The history of youth work in Europe. Volume 2* (pp. 125-136). Strasbourg: Council of Europe publishing.
- Currie, C., Zanotti, C., Morgan, A., Corrie, D., Looze, M. de, Roberts, C., Samdal, O., et al. (2012). *Social determinants of health and well-being among young people. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey*. Copenhagen.
- Dalen, R. van (2010). *Het VMBO als stigma*. Amsterdam: Uitgeverij Augustus.
- Davies, H.T.O., S.M. Nutley & P.C. Smith (2000). *What Works? Evidence-based policy and practice in public services*. Bristol: polity press.
- Desair, K. (2008). Hoe wetenschap en werkveld samen zoeken naar effectiviteit. *Alert*, (2), 24-33.
- Dewey, J. (1910). *How we think*. Boston: D.C. Heath.
- Dieleman, A. (2012). Een nieuwe blik op jongeren. In J. Hermes, P. Naber, & A. Dieleman (Eds.), *Leefwerelden van jongeren. Thuis, school, media en populaire cultuur* (pp. 17-40). Bussum: Coutinho.
- Doorn, J.J.A., & Schuyt, C.J.M. (1978). *De stagnerende verzorgingsstaat*. Meppel: Boom.
- Du Bois-Reymond, M., Poel, Y. te, & Ravesloot, Y. (1998). *Jongeren en hun keuzes*. Bussum: Coutinho.
- Durkheim, E. (1957). *Professional ethics and civil morals*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Duyvendak, J.W., Knijn, T., & Kremer, M. (2006). Policy, people and the new professional. An introduction. In J.W. Duyvendak, T. Knijn, & M. Kremer (Eds.), *Policy, people and the new professional. De-professionalisation and re-professionalisation in care and welfare* (pp. 7-18). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Eijck, S. van (2007). *Koersen op het kind. Sturingsadvies deel 1, Operatie Jong*. Den Haag: Projectburo Operatie Jong.
- Etzioni, A. (1969). *The semi-professions and their organization. Teachers, nurses, social workers*. New York: Free Press.
- Ewijk, H. van (1974). Iemand zijn. *Jeugd en Samenleving*, 4(12), 893-901.
- Ewijk, H. van (2009). *European social policy and social work. Citizenship based social work*. London: Routledge.
- Ewijk, H. van (2010a). *Maatschappelijk werk in een sociaal gevoelige tijd*. Amsterdam: SWP.
- Ewijk, H. van (2010b). Youth work in the Netherlands - history and future direction. In F. Coussée, G. Verschelden, T. van de Walle, M. Medlinska, & H. Williamson (Eds.), *The history of youth work in Europe. Volume 2* (pp. 69-82). Strasbourg: Council of Europe publishing.

- Ewijk, H. van, & Kunneman, H.K. (n.d.). *Praktijken van normatieve professionalisering*. Amsterdam: Humanistic University Press.
- Felling, A., J. Peters & P. Scheepers (red.) (2000). *Individualisering in Nederland aan het eind van de twintigste eeuw. Empirisch onderzoek naar omstreden hypothesen*. Assen: Van Gorcum.
- Flyvbjerg, B. (2001). *Making social science matter: why social inquiry fails and how it can succeed again*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Freidson, E. (2001). *Professionalism. The third logic*. New York: Atherton Press.
- Garretsen, H., G. Rodenburg & I. Bongers (2003). 'Evidence-based werken in de welzijnssector'. In: *Sociale Interventie*, 4, pp. 30-35.
- Gemmeke, M., Hilverdink, P., Hoogenes, A., Valkestijn, M., Vink, C., & Smid, M. (2011). *De emancipatie van het jongerenwerk*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Gilovich, T. (1993). *How we know what isn't so?* New York: The free press.
- Giltay Veth, D. (2009). *Het rendement van het zalmgedrag. De projectencarrousel ontleed*. Den Haag: NICIS.
- Gradener, J. (2013). Samenwerking is een ambacht. Richard Sennet en de noodzaak van community workers. *Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken*, 1(voorjaar 2013), 12-15.
- Granovetter, M.S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380.
- Haan, I., & Duyvendak, W.G.J. (2002). *In het hart van de verzorgingsstaat: het ministerie van maatschappelijk werk en zijn opvolgers (CRM, WVC en VWS), 1952-2002*. Zutphen: Walburg Pers.
- Hall, G.S. (1904). *Adolescence: it's psychology and it's relations to physiology, antropology, sociology, sex, crime, religion, and education*. New York: Appleton. Geraadpleegd op <http://education.stateuniversity.com/pages/2026/Hall-G-Stanley-1844-1924.html>
- Hartland, M. (2011). *Inclusief jongerenwerk. Een verkenning naar jongeren met een beperking in het Amsterdamse jongerenwerk*. Amsterdam.
- Haynes, R.B., D.L. Sacket, J.M. Gray, D.J. Cook & G.H. Guyatt (1996). 'Transferring evidence from research into practice: 1. The role of clinical care research evidence in clinical decisions'. In: *Evidence-based medicine*, 1, 196-198.
- Hazekamp, J. (1976). Streetcornerwerk. Een plaatsbepaling. *Jeugd en Samenleving*, 6, 503-518.
- Hazekamp, J., & Zande, I. van der (1992). *Jongerenwerk in hoofdlijnen*. Amsterdam: Balans.
- Heijnen, M., Michon, L., Nottelman, N., Wenneker, C., & Slot, J. (2013). *Amsterdams Armoede monitor*. Amsterdam.
- Hermans, J.M.S. (2007). Opvoeden en opgroeien: een visie achter het beleid. In P.A.H. Lieshout, M.S.S. van der Meij, & J.C.I. de Pree (Eds.), *Bouwstenen voor een betrokken jeugdbeleid. WRR Verkenningen*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Hoek, M.A.M. (2008). *Ontheemd ouderschap, betekenissen van zorg en verantwoordelijkheid in beleidsteksten opvoedingsondersteuning*. Utrecht: Proefschrift Universiteit Utrecht.
- Hommel, E., & Gradener, J. (2012). Voeg opleidingen sociaal werk niet samen. *Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken*.
- Hortulanus, R.P., Liem, P.P.N., & Sprinkhuizen, A.M.M. (1997). *Welzijnsbeleving en welzijnsbeleid in de jaren '90*. Den Haag: VUGA.
- Houkes, A. & Kok, L. (2009). *Effectiviteit informele netwerken*. Amsterdam: SEO.

- Houten, D.J. van (2008). Professionalisering: een verkenning. In G. Jacobs, R. Meij, H. Tenwolde, & Y. Zomer (Eds.), *Goed werk. Verkenningen van normatieve professionalisering* (pp. 16-35). Amsterdam: SWP.
- Houten, D.J. van, & Kunneman, H.K. (1993). De professionalisering van het humanistisch geestelijk werk. In P. Cliteur & D.J. van Houten (Eds.), *Humanisme in theorie en praktijk*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Houtepen, J. (2009). Van educatie naar leren. In N. de Boer (Ed.), *CMV in veelvoud. Trendstudies bij Alert en Ondernemend 2.0*. Amsterdam: SWP.
- Hueting, E. (1989). *De permanente herstructurering van het welzijnswerk*. Zutphen: Walburg Press.
- Illich, I. (1977). *Disabling professions. Notes for a lecture*.
- Jarrett, R.L., Sullivan, P.J., & Watkins, N.D. (2005). Developing social capital through participation in organized youth programs: Qualitative insights from three programmes. *Journal of Community Psychology*, 33, 41-55.
- Kelderman, I. (2002). *Straathoekwerk*. Amsterdam: Stichting Streetcornerwork.
- Kelderman, I., & Jezek, R. (2010). *Sterk op straat. Methodische uitgangspunten van streetcornerwork*. Amsterdam: Stichting Streetcornerwork.
- Koehn, D. (1994). *The ground of professional ethics*. London: Routledge.
- Kooijmans, M., Abdallah, S.E., & Raven, T.J. (2013). Perspectieven op Talentontwikkeling in het Jongerenwerk. Succeservaringen, Rolmodellen en het Rechte Pad. Amsterdam: Youth Spot, Hogeschool van Amsterdam.
- Koops, K., Metz, J.W., & Sonneveld, J.J.J. (2013). *"Wij zijn de brug naar zelf aan de slag gaan"; Onderzoeksrapport over de werking en resultaten van Ambulant Jongerenwerk in de grote stad*. Amsterdam.
- Kremer, M., & Verplancke, L. (2004). *Opbouwwerkers als mondige professionals. De praktijk van accountability, marktwerking en vraaggericht werken op lokaal niveau*. Utrecht: LCO en NIZW.
- Kruiter, A.J. (2008). *De rotonde van Hamed. Maatwerk voor mensen met meervoudige problemen*. Den Haag: Nicis Institute.
- Kunneman, H.K. (2012). Introduction: Craftsmanship and Normative Professionalization. In H. K. Kunneman (Ed.), *Good Work: The Ethics of Craftsmanship* (pp. 3-12). Amsterdam: Humanistic University Press.
- Lash, S. (1999). *Another modernity; a different rationality*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Lorenz, W. (2009). The function of history in the debate on social work. In G. Verschelden, F. Coussée, T. van de Walle, & H. Williamson (Eds.), *The history of youth work in Europe. Relevance for today's youth work policy* (pp. 19-28). Strasbourg: Council of Europe publishing.
- Marsh, P. (2007). *Developing an enquiring social work practice. Practitioners, researchers and users as scientific partners*. Marie Kamphuis-lezing 2007. Houten: Bohn, Stafleu & Van Loghum.
- Marsh, P. & M. Fisher (2005). *Developing evidence for social work and social care practice*. London: Social Care Institute for Excellence.
- Metz, J.W. (2005). Toverwoord "reflexiviteit" verliest magie. Een bijdrage vanuit de praktijk van het maatschappelijk activeringswerk van Humanitas aan het denken over normatieve professionaliteit. *Tijdschrift voor Humanistiek*, (22), 69-82.

- Metz, J.W. (2007). How interactions produce exclusion and diversity: an exploration. *International Journal of Diversity in organisations, communities and nations*, 7(3), 233-240.
- Metz, J.W. (2009). Over burgerparticipatie, welzijnsbeleid en de Wmo. Historiografie van de werksoort maatschappelijk activeringswerk. *Journal of Social Intervention*, 18(2), 61-83.
- Metz, J.W. (2011a). *Kleine stappen, grote overwinningen. Jongerenwerk als historisch beroep met perspectief*. Amsterdam: SWP.
- Metz, J.W. (2011b). *Welzijn in de 21ste eeuw. Van sociale vernieuwing naar welzijn nieuwe stijl*. Amsterdam: SWP.
- Metz, J.W. (2011). *Vinden, binden en doorleiden. De actuele relevantie van de klassieker Ambulant Jongerenwerk*. Amsterdam.
- Metz, J.W. (2012). Jongerenwerk als werkplaats voor professionalisering. *Journal of Social Intervention*, (21), 18-36.
- Metz, J.W. (2013a). History illuminates the challenges for youth work professionalization. In R. Gilchrist, T. Jeffs, J. Spence, N. Stanton, A. Cowell, J. Walker, & T. Wylie (Eds.), *Reappraisals. Essays in the history of youth and community work*. Dorset: Russell House Publishing.
- Metz, J.W. (2013b). Opleidingen als poortwachters van ontwikkelingsgerichte professionaliteit. Over sociale rechtvaardigheid en het begeleiden van veranderingsprocessen. *Sozio*, (1), 5.
- Metz, J.W., Bos, E., & Heijden, E.A. van der (2012). Duurzaamheid graag. Brede opleiding sociaal werk is te eenzijdig. *Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken*, (mei-juni), 30-31.
- Metz, J.W., Meijs, L., Roza, L., Baren, E. van, & Hoogervorst, N. (2012). Grenzen aan de civil society. In H. Jumulet & J. Wenink (Eds.), *Zorg voor ons zelf. Eigen kracht van jeugdigen, opvoeders en omgeving, grenzen en mogelijkheden voor beleid en praktijk*. Amsterdam: SWP.
- Metz, J.W., & Sonneveld, J. (2012). *De inloop als ingang. Onderzoeksrapport over de werking en de resultaten van De Inloop als werkwijze in het grootstedelijk jongerenwerk* (Vol. Aflevering). Amsterdam: Youth Spot.
- Metz, J.W., Hoogervorst, N., Meijs, L., Baren, E. van, & Roza, L. (2013). Unique value of volunteering for the upbringing of children. In G. von Schnurbein, D. Wiederkehr, & H. Ammann (Eds.), *Volunteering between Freedom and Professionalisation*. Zurich: Seismo.
- Metz, J.W., & Sonneveld, J.J.J. (2013). *Het mooie is dat je er niet alleen voor staat. Individuele begeleiding van jongeren*. Amsterdam: SWP.
- Noordegraaf, M. (2007). From "pure" to "hybrid" professionalism: present-day professionalism in ambiguous public domains. *Administration and society*, 39(6), 761-785.
- Noordegraaf, M., & Steijn, B. (2013). *Professionals under pressure. The recognition of professional work in changing public services*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Oenen, S. van, Metz, J.W., Hoorik, I. van, Bakker, P.P., & Hilverdink, P. (2011). *De waarde van jeugd welzijnswerk. Een werkveldbeschrijving van het kinder-, tiener-, en jongerenwerk* (p. 16). Utrecht.
- Oostrom-Van der Meijden, S. van, Aa, B. van der, & Metz, J.W. (2011). *Brug tussen jeugdzorg en maatschappelijke opvang. Evaluatie van By way 23*. Zwijndrecht.
- Ord, J. (2012). Aristotle, phronesis & youth work; Measuring the process: a contradiction in terms...? *Positivity in youth work, an International Conference on Youth Work and Youth Studies*. Glasgow: University of Strathclyde.

- Oudenaarden, J. (1995). *Met brede vleugelslagen. De geschiedenis van 75 jaar Instituut voor de Rijpere Jeugd en zijn clubhuizen "De Arend" en "De Zeemeeuw"*. Rotterdam: Phoenix & Den Oudsten Uitgevers.
- Parsons, T. (1968). Professions. In: D.L. Sills (eds.) *International Encyclopedia of the Social Sciences*, vol 12, p.536-574. New York: Free Press.
- Poel, Y. te. (1997). Jeugdleiders tussen massajeugd en moeilijk opvoedbaren. De onmogelijke pedagogiek in het clubhuiswerk. In F. Meijers & M. Du Bois-Reymond (Eds.), *Op zoek naar een moderne pedagogische norm. Beeldvorming over de jeugd in de jaren vijftig: het massajeugdonderzoek (1948-1952)*. Amersfoort: Acco.
- Polanyi, M. (1966). *The tacit dimension*. New York: Double day and company.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone. The collapse and revival of american community*. New York: Simon and Schuster.
- Rensen, P. e.a. (2009). *Passend bewijs voor de effectiviteit in de sociale sector. Discussiestuk*. Geraadpleegd op: http://www.movisie.nl/onderwerpen/effectieve_interventies/Discussiestuk_Passend_bewijs_voor_effectiviteit_in_de_sociale_sector.pdf
- Rijkschroeff, R. (2010). *Expertreview Wmo Keten Welzijn Jongeren 18-23 jaar*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Sacket, D.L., S.E. Strauss, W.S. Richardson, W. Rosenberg & R.B. Haynes (1997). *Evidence-based medicine. How to practice and to teach EBM*. Edinburgh: Churchill Livingstone.
- Schellekens, J. (1998). *Hoeklijnen ambulante jongerenwerk*. Amsterdam: SWP.
- Scholte, M., Sprinkhuizen, A.M.M., & Zuithof, M. (2012). *De generalist. De sociale professionaal aan de basis: portretten en conceptuele verkenningen*. Houten: Bohn, Stafleu, Van Loghum.
- Scholten, R.J.P.M., M.K. Tuut, L.C.M. Kremer & W.J. Assendelft (2004). 'Beoordelen van de kwaliteit van medisch-wetenschappelijk onderzoek'. In: J.E. Everdingen e.a. eds. *Evidence-based richtlijnontwikkeling: een leidraad voor de praktijk*. Houten: Bohn, Stafleu Van Loghum (18-35).
- Schön, D. (1983). *The reflective practitioner. How professionals think in action*. Aldershot: Ashgate.
- Schuyt, C.J.M. (1995). *Kwetsbare jongeren en hun toekomst*. Amsterdam/Rijswijk: VWS.
- Schuyt, C.J.M. (2006). *Steunberen van de samenleving*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Sennet, R. (2008). *The craftsmen*. London: Penguin Books.
- Sercombe, H. (2010). *Youth work ethics*. London: Sage.
- Sonneveld, J. (2011). Onbenutte kansen. Mogelijkheden voor samenwerking tussen VOs en het jongerenwerk. *Pedagogiek in Praktijk*, (2), 23-25.
- Spieris, M. (2005). Een "derde" weg voor sociaal-culturele professies. *Journal of Social Intervention*, (1), 13-21.
- Steketee, M., Vandenbroecke, M., & Rijkschroeff, R. (2009). *(Jeugd)zorg houdt niet op bij 18 jaar*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Steyaert, J., Biggelaar, T. van den, & Peels, J. (2010). *De bijziendheid van evidence based practice. Beroepsinnovatie in de sociale sector*. Amsterdam: SWP.
- Strijen, F. van (2009). *Van de straat. De straatcultuur van jongeren ontrafeld*. (S. Postma, Ed.). Amsterdam: SWP.
- Swaan, A. de (1988). *Zorg en de staat. Welzijn, onderwijs en gezondheidszorg in Europa en de Verenigde Staten in de nieuwe tijd*. Amsterdam: Bert Bakker.

- Swierstra, T., & Tonkens, E. (2008). *De beste de baas? Prestatie, respect en solidariteit in een meritocratie*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Tonkens, E., Hoijtink, M., & Gulikers, H. (2013). Democratizing social work: from New Public Management to democratic professionalism. In M. Noordegraaf & B. Steijn (Eds.), *Professionals under pressure; The recognition of professional work in changing public services*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Veenbaas, R., Noorda, J., & Ambaum, H. (2011). *Handboek modern jongerenwerk. Visie, methodiek en voorwaarden*. Amsterdam: VU Uitgeverij.
- Verschelden, Griet, Coussée, F., Walle, T. van de, & Williamson, H. (2009). The history of European youth work and its relevance today. *The history of youth work in Europe. Relevance for today's youth work policy* (pp. 151-166). Strasbourg: Council of Europe publishing.
- Veugelers, W. (2011). A humanist perspective on moral development and citizenship education. Empowering autonomy, humanity and democracy. *Education and humanism. Linking autonomy and humanity* (pp. 9-34). Rotterdam: Sense publishers.
- Veugelers, W., Derriks, M., Kat, E. de, & Leenders, H. (2007). *Dimensies van morele ontwikkeling*. Amsterdam.
- Waal, V. de (2009). Wie de jeugd heeft ... In N. de Boer (Ed.), *CMV in veelvoud. Trendstudies bij Alert en Ondernemend 2.0* (pp. 38-46). Amsterdam: SWP.
- Walker, Y., & Walker, K. (2012). Establishing expertise in an emerging field. In D. Fusco (Ed.), *Advancing youth work. Current trends, critical questions* (pp. 39-51). New York: Routledge.
- Winter, M. de (2000). *Beter maatschappelijk opvoeden. Hoofdlijnen van een eigentijdse participatiepedagogiek. Oratie*. Assen.
- Winter, M. de (2001). *Over last van jongeren en de lusten van een buurtpedagogische aanpak*. Den Haag: RMO.
- Winter, M. de (2007). Opvoeding, onderwijs en jeugdbeleid in algemeen belang. De noodzaak van een democratisch-pedagogisch offensief. (P.A.H. Lieshout, M.S.S. van der Meij & J.C.I. de Pree, Eds.) *Bouwstenen voor een betrokken jeugdbeleid. WRR Verkenningen*.
- Winter, M. de (2011). *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding; Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding*. Amsterdam: SWP.
- WRR (2003). *Waarden, normen en de last van gedrag*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Curriculum vitae

Judith Metz (1969) studeerde Vrouwenstudies Algemene Sociale Wetenschappen aan de Radboud Universiteit en promoveerde bij de Universiteit voor Humanistiek op een proefschrift over de vrijwilligersondersteuning van de vereniging Humanitas (2006). Sinds 2010 geeft zij leiding aan Youth Spot, het onderzoek en praktijkcentrum voor jongerenwerk in de grote stad. Metz is tevens leider van het vierjarige programma Raak Pro Talentontwikkeling bij risicjongeren. Daarvoor was zij als onderzoeker op het terrein van welzijn en burgerparticipatie achtereenvolgens werkzaam voor het Belle van Zuylen Instituut, de Universiteit voor Humanistiek, het Onderzoekcentrum Drechtsteden en de Erasmus Universiteit. In 2012 is Metz benoemd tot lector Youth Spot – Jongerenwerk in de Grote Stad bij het cluster social work van de Hogeschool van Amsterdam. Boeken van de hand van Metz zijn: *Het gekraakte ideaal* (1998), *De tweeledige werking van intermediairen voor burgerparticipatie* (2006), *Kleine stappen, grote overwinningen* (2011), *Welzijn in de 21ste eeuw* (2011) en *Het mooie is dat je er niet alleen voor staat* (2013).

HVA PUBLICATIES

AFBEELDING OMSLAG
BertZuiderveen.nl

9 789056 297435